แนวคำตอบ

ภาค 1/2521

ข้อ 1. นายดำเป็นตัวแทนในการให้กู้เงินรายละไม่เกิน 100,000 บาท แต่ได้ให้นายแดงกู้ไป 150,000 บาท จึงเห็นได้ว่า นายดำทำการนอกเหนืออำนาจ ต้องรับผิดในผลเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างใด ๆ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 812

ถึงแม้ว่าการที่นายบังไม่ทักท้วง และยังได้ทวงถามจากนายแดงเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้สัตยาบันการกระทำที่เหนือขอบอำนาจแล้วก็ตาม ข้อนี้มีผลเพียงนายดำตัวแทนไม่ต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น (ป.พ.พ. มาตรา 823) แต่หาทำให้นายดำหลุดพ้นจากความรับผิดต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตัวการคือนายบังตามนัย ป.พ.พ. มาตรา 812 ดั่งกล่าวแต่ต้นไม่ นายดำจึงต้องรับผิดชดใช้เงินส่วนที่ยังขาดอยู่ให้แก่นายบังไป (ฎีกาที่ 1611/2512, บันทึกคำบรรยายของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ ปี พ.ศ. 2519 หน้า 131).

ข้อ 2. อาจกล่าวได้ว่าพฤติการณ์ในคราวก่อนที่เฮงเคยยอมรับว่านายต๊อกเป็นตัวแทนของตนในการสั่งซื้อสินค้าจากนางชูในปี 2520 นั้น สามารถนำมาเป็นมูลกรณีเพื่ออนุมานเอาว่าในคราวนี้ คือปี 2521 นี้ นายเฮงได้เชิดนายต๊อกให้เป็นตัวแทนของตน หรือรู้แล้วยอมให้นายต๊อกเชิดตัวเขาเองออกแสดงเป็นตัวแทนของตน ซึ่งโดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 821 ระบุให้ผู้ที่เชิดหรือยอมให้บุคคลใดเชิดตัวเขาเองออกแสดงเป็นตัวแทนของตนนั้นต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริต เสมือนว่าบุคคลที่ถูกเชิดหรือเชิดตัวเองนั้นเป็นตัวแทนของตน เหตุนี้จึงวินิจฉัยได้ว่า นายเฮงปฏิเสธไม่ยอมรับสินค้า และชำระราคาสินค้าที่นายต๊อกสั่งซื้อจากนางชูในปี 2521 ไม่ได้ (ฎีกาที่ 1200/2520).

ข้อ 3. ตัวแทนกับนายหน้าต่างกันในสาระสำคัญอย่างใดนั้น คงไม่พ้นที่จะต้องนำวิเคราะห์ศัพท์ของคำว่า "ตัวแทน" และ "นายหน้า" มาเป็นหลักในการตอบคำถามเป็นแน่แท้ ปรากฏว่า ป.พ.พ. มาตรา 797 ให้วิเคราะห์ศัพท์หรือให้ความหมายของคำว่าตัวแทนไว้ว่า

"อันว่า สัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น

อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็นโดยตั้งแต่ง แสดงออกชัด หรือโดยปริยายก็ย่อมได้"

และ ป.พ.พ. มาตรา 845 ก็ได้ให้วิเคราะห์ศัพท์ของคำว่านายหน้าไว้ว่า

"บุคคลผู้ใดตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้า เพื่อที่ชี้ช่องให้ได้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้ได้ทำสัญญากันก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดใช้ค่าบำเหน็จก็ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ชี้ช่องหรือจัดการนั้น ถ้าสัญญาที่ได้ทำกันไว้นั้นมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนบังคับก่อนไซร้ ท่านว่าจะเรียกร้องบำเหน็จค่านายหน้ายังหาได้ไม่ จนกว่าเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

นายหน้ามีสิทธิจะได้รับชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปก็ต่อเมื่อได้ตกลงกันไว้เช่นนั้น ความข้อนี้ ท่านให้ใช้บังคับแม้ถึงว่าสัญญาจะมิได้ทำกันสำเร็จ"

จากบทบัญญัติดั่งกล่าว จะเห็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญระหว่างสัญญาทั้ง 2 นั้นว่า ตัวแทนจะต้องเข้าไปทำการแทนตัวการในลักษณะไปเป็นคู่สัญญากับบุคคลภายนอกเลยทีเดียว แต่นายหน้านั้น หาต้องเข้าไปเป็นคู่สัญญากับบุคคลภายนอกไม่ นายหน้าเป็นเพียงผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลภายนอกเขาพบปะตกลงทำสัญญากันเองกับตัวการเท่านั้น.

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2521

ข้อ 1. ก. วาน ข. ด้วยปากเปล่าให้ไปกู้เงิน ค. 5,000 บาท ข. ไปกู้เงิน ค. มาได้ โดยเซ็นหนังสือสัญญากู้ให้ ค. ไว้ในนาม ข. เป็นผู้กู้เองโดยไม่ได้บอกว่าทำแทนใคร กำหนดใช้เงินคืนใน 1 ปี เมื่อได้เงินมาแล้ว ข. ก็นำเงินมามอบให้ ก. ตามที่มอบหมาย ต่อมาเมื่อครบกำหนด 1 ปีแล้ว ก. ยังไม่มีเงินใช้คืน ข. ก็ไม่ใช้เงินคืนให้ ค. ค. จึงฟ้องเรียกเงินกู้คืนจาก ข. ให้ท่านวินิจฉัยปัญหาต่อไปนี้

(1) ข. จะปฏิเสธความรับผิดตามสัญญากู้ที่ตนทำให้ ค. ไว้โดยอ้างว่าตนเป็นเพียงตัวแทนของ ก. ได้หรือไม่

(2) ในคดีดังกล่าว หากสมมติว่า ข. ได้ออกเงินของตนใช้คืนให้ ค. ไป ข. จะมีสิทธิฟ้องเรียกเงินที่ตนออกไปนั้นคืนจาก ก. ได้หรือไม่ ในเมื่อระหว่าง ก. กับ ข. ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดต่อกันไว้เลย

ข้อ 2. นายอินทร์ทำหนังสือมอบอำนาจให้นายจันทร์เป็นตัวแทนไปทำสัญญาจดทะเบียนจำนองที่ดินของนายอินทร์โฉนดหนึ่งไว้กับธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งเป็นเงินห้าแสนบาท ต่อมาธนาคารผู้รับจำนองประสงค์จะบังคับจำนอง ธนาคารจะมีหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังนายจันทร์ได้หรือไม่

ข้อ 3. คำพังเพยมีว่า "อยากเป็นหนี้ให้เป็นนายหน้า อยากเป็นขี้ข้าให้เป็นนายประกัน" ถ้อยคำที่ว่า "อยากเป็นหนี้ให้เป็นนายหน้า"นั้น ท่านเข้าใจว่าอย่างไร อธิบายพร้อมทั้งยกหลักกฎหมายประกอบคำตอบ.

แนวคำตอบ

ภาค 2/2521

ข้อ 1. แยกตอบเป็น 2 ข้อ ดังนี้

(1) ข. จะปฏิเสธความรับผิดตามสัญญากู้ที่ตนทำให้ ค. ไว้ โดยอ้างว่าตนเป็นเพียงตัวแทนของ ก. ไม่ได้ เพราะ ข. ได้เข้าทำสัญญาในนามตนเอง จึงเท่ากับได้ทำการออกหน้าเป็นตัวการผู้กู้เสียเองโดยไม่เปิดเผยชื่อ ก. ตัวการ ค. บุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิฟ้อง ข. ได้อยู่แล้ว เมื่อมารู้ภายหลังจากฟ้องแล้วว่าคู่สัญญาที่ตนทำด้วยนั้นเป็นตัวแทนเช่นนี้ ย่อมไม่ตัดสิทธิที่บุคคลภายนอกจะฟ้องตัวแทนต่อไป กล่าวคือ ข. จะอ้างว่าตนเป็นตัวแทน แล้วให้ ค. ไปฟ้องเอากับตัวการเมื่อ ข. ได้ถูกฟ้องแล้วไม่ได้ เพราะจะทำให้เสื่อมสิทธิของ ค. บุคคลภายนอกที่เขาขวนขวายได้มาก่อนที่จะรู้ว่า ข. เป็นตัวแทนของ ก. (ป.พ.พ. มาตรา 806, ฎีกาที่ 462/2493, คำบรรยายของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ หน้า 78, (44)-(46))

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ ข. ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดต่อ ค. เพราะการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 ดังนั้นการตั้งตัวแทนเพื่อให้ไปกู้ยืมเงินดังกล่าวจึงต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 798 แต่กรณีตามอุทาหรณ์ไม่ปรากฏว่า ก. ได้ทำหลักฐานมอบอำนาจแก่ ข. เป็นหนังสือแต่อย่างใด ซึ่งกฎหมายมาตรา 798 บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอก เพราะฉะนั้น นาย ค. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจึงควรได้รับความคุ้มครอง กล่าวคือ ต้องถือว่า ข. เป็นตัวการเสียเอง ไม่มี ก. มาเกี่ยวข้องด้วย เมื่อเช่นนี้ ค. จึงฟ้อง ข. ได้เสมือนว่า ข. ไม่ได้เป็นตัวแทนของ ก. แต่เป็นผู้กู้ยืมรายนี้

(2) การที่ ข. ออกเงินใช้หนี้แทน ก. ไปนั้น เป็นการที่ ข. ต้องทำโดยจำเป็นในฐานะเป็นตัวแทนของ ก. แม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือระหว่าง ก. กับ ข. ก็ตาม ข. มีสิทธิฟ้องเรียกคืนจาก ก. ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 816 (ฎีกาที่ 49/2491, 107/2499, คำบรรยายของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ หน้า 19, (23)-(24))

อีกประการหนึ่ง ดังกล่าวไว้แล้วในคำตอบ (1) ว่า ป.พ.พ. มาตรา 798 บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอก เมื่อกรณีตาม (2) นี้ไม่มีปัญหาว่าจะต้องคุ้มครองบุคคลภายนอกหรือไม่ เพราะเป็นการฟ้องร้องกันเองระหว่างตัวแทนกับตัวการ

จึงไม่ต้องมีหลักฐานมอบอำนาจเป็นหนังสือตามมาตรา 798 เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกแต่อย่างใด นั่นก็หมายความว่าแม้ระหว่าง ก. กับ ข. ไม่มีหลักฐานมอบอำนาจ ก็ถือว่า ข. เป็นตัวแทนของ ก. ตามมาตรา 797 แล้ว ข. ย่อมเรียกเงินที่ได้ออกไปแทน ก. คืนจาก ก. ได้ตามมาตรา 816.

ข้อ 2. ธนาคารจะบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังนายจันทร์ไม่ได้ เพราะนายอินทร์มอบให้นายจันทร์ไปทำจำนองเท่านั้น ไม่ได้มอบให้รับคำบอกกล่าวบังคับจำนองแทนได้ด้วย ตัวแทนได้รับมอบอำนาจเฉพาะการ ย่อมทำได้แต่ในสิ่งจำเป็น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 800 (ดูฎีกาที่ 750/2504, คำบรรยายของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ หน้า (31)–(32)).

ข้อ 3. ป.พ.พ. มาตรา 845 บัญญัติเป็นหลักไว้ว่า "บุคคลผู้ใดตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้าเพื่อที่ชี้ช่องให้ได้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้ได้ทำสัญญากันก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดใช้ค่าบำเหน็จก็ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ชี้ช่องหรือจัดการนั้น ถ้าสัญญาที่ได้ทำกันไว้นั้นมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนบังคับก่อนไซร้ ท่านว่าจะเรียกร้องบำเหน็จค่านายหน้ายังหาไม่ได้ จนกว่าเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

นายหน้ามีสิทธิจะได้รับชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปก็ต่อเมื่อได้ตกลงกันไว้เช่นนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้บังคับแม้ถึงว่าสัญญาจะมิได้ทำกันสำเร็จ"

จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำที่ว่า "อยากเป็นหนี้ให้เป็นนายหน้านี้" เป็นถ้อยคำที่สมจริง เพราะโดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 845 นายหน้าจะมีสิทธิได้ค่านายหน้าตามที่ตกลงกันกับตัวการได้ก็ต่อเมื่อได้ชี้ช่องหรือจัดการให้ตัวการกับบุคคลภายนอก**ได้เข้าทำสัญญากันสำเร็จ**เท่านั้น เพราะฉะนั้น หากตนได้เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อชี้ช่องหรือจัดการให้ตัวการกับบุคคลภายนอกพบปะกันแล้ว แต่เขาไม่ตกลงทำสัญญากัน นายหน้าก็จะไม่ได้ค่านายหน้าเลย เรียกว่า**จะต้องเหนื่อยเปล่าและเสียเงินเสียทองไปเปล่า ๆ หรืออาจต้องเป็นหนี้เป็นสินเขาด้วย** นายหน้าอาจได้ก็แต่เพียงค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปเพื่อการนั้นเฉพาะแต่ที่ได้ตกลงกันไว้โดยแจ้งชัดกับตัวการเท่านั้น.

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2521

1. ปลัดกระทรวงกระทรวงหนึ่งมีคำสั่งไปยังอธิบดีกรม ก. ให้เดินทางไปเปิดการอบรมข้าราชการที่จังหวัดจันทบุรี เมื่อถึงวันที่กำหนด อธิบดีกรม ก. ป่วย จึงมอบให้รองอธิบดีเดินทางไปเปิดการอบรมแทน ในการเดินทางไปนั้น รองอธิบดีได้ใช้รถยนต์ของ กรม ก. ขับไปด้วยตนเอง แต่ขับโดยประมาทแซงรถบรรทุกในทางโค้ง เป็นเหตุให้รถยนต์ที่ตนขับไปชนเอารถยนต์ที่สวนทางมาพังเสียหาย การกระทำของรองอธิบดีนั้นเป็นการละเมิดแน่นอนแต่ปัญหามีอยู่ที่ว่าอธิบดีกรม ก. ผู้มอบหมายให้รองอธิบดีเดินทางไปเปิดการอบรมแทน จะต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดของรองอธิบดีนั้นด้วยหรือไม่.

2. เพชร ขายฝากบ้านของตนไว้กับหยก โดยทำหนังสือขายฝากและจดทะเบียนกันโดยถูกต้องสมบูรณ์ตามกฎหมาย กำหนดไถ่คืนภายใน 1 ปี ครั้นใกล้จะถึงกำหนดไถ่ เพชรมีความจำเป็นต้องเดินทางไปต่างประเทศ จึงมอบให้พลอย เพื่อนของตนนำเงินค่าไถ่ไปชำระแก่หยก หยกไม่ยอมรับอ้างว่า เพชรไม่มีหนังสือมอบอำนาจให้พลอยมาทำการไถ่บ้านแทน พลอยจึงไปยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อนายอำเภอขอวางเงินค่าไถ่บ้านไว้ แล้วรีบแจ้งให้เพชรทราบ เพชรรีบเดินทางกลับมาเพื่อจะทำการไถ่ด้วยตนเอง แต่เดินทางมาถึงเมื่อพ้นกำหนดไถ่ไปถึง 15 วันแล้ว หยกจึงไม่ยอมรับไถ่อ้างว่าพ้นกำหนดแล้ว ดังนี้ ถามว่า เพชร จะมีทางฟ้องบังคับ หยก ให้รับไถ่บ้านของตนคืนมาได้หรือไม่.

3. อิฐ เซ็นชื่อในหนังสือมอบอำนาจของกรมที่ดินโดยไม่กรอกข้อความมอบให้ หิน น้องชายของตนไปทำการจำนองที่ดิน หินนำใบมอบฉันทะนั้นไปกรอกข้อความโอนขายที่ดินให้แก่นางสาวทราย ถ้านางสาวทรายผู้ซื้อรับโอนโดยสุจริต อิฐจะนำความมาฟ้องร้องยังศาลขอเพิกถอนการซื้อขายดังกล่าวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/2521

ข้อ 1. อธิบดีกรม ก. ไม่ต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดของรองอธิบดี เพราะถือว่าต่างปฏิบัติราชการด้วยกัน ไม่ถือว่าเป็นตัวการตัวแทนกัน กล่าวคือ หากจะถือว่ารองอธิบดีทำละเมิดในทางการที่อธิบดีมอบหมาย อธิบดีจึงควรต้องร่วมรับผิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 425 ประกอบกับมาตรา 427 ก็ฟังไม่ถนัด เพราะอธิบดีก็มีฐานะทำนองเดียวกับรองอธิบดี กล่าวคือ ต่างก็เป็นข้าราชการของกรม ก. ด้วยกัน (ขอให้เทียบดูกับฎีกาที่ 987/2506 และคำบรรยายของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ หน้า 180).

ข้อ 2. เพชร มีทางจะฟ้องบังคับให้หยกรับไถ่บ้านของตนได้ เพราะกฎหมายไม่บังคับว่าการไถ่ทรัพย์ขายฝากต้องทำเป็นหนังสือการมอบอำนาจให้ตัวแทนนำเงินมาชำระแก่ผู้รับซื้อฝากแทนเพื่อไถ่ทรัพย์ขายฝาก จึงไม่ต้องทำเป็นหนังสือตาม ป.พ.พ. มาตรา 798 ดังนั้น การที่หยกไม่ยอมให้ไถ่โดยอ้างว่าเพชรไม่มีหนังสือมอบอำนาจให้พลอยมาไถ่บ้านแทนจึงไม่ถูกต้อง ครั้นจะอ้างภายหลังว่าเพชรมาขอไถ่เมื่อพ้นกำหนดไถ่ไป 15 วันแล้ว ก็อ้างไม่ได้ เพราะการที่พลอยเป็นตัวแทนของเพชรโดยชอบดังกล่าวแล้ว มาขอไถ่ภายในกำหนด ก็ต้องถือว่าเพชรได้ขอไถ่ภายในกำหนดแล้วด้วย ข้ออ้างทั้งหลายของหยกฟังไม่ขึ้น.

ข้อ 3. ป.พ.พ. มาตรา 822 เป็นกรณีที่ตั้งให้เป็นตัวแทนแห่งตน แต่ตัวแทนมิได้กระทำการตามที่มอบหมาย หรือทำตามที่มอบหมายแต่ทำเกิน ตัวการต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกถ้าการกระทำของตัวการนั้นมีมูลเหตุอันสมควรจะให้บุคคลภายนอกเชื่อว่าการกระทำของตัวแทนนั้นอยู่ในขอบอำนาจที่ตัวการได้มอบหมายไว้

กรณีตามอุทาหรณ์ จะเห็นได้ว่า เข้าเกณฑ์ตัวการถูกปิดปากตามกฎหมายข้างต้น คืออิฐ ตัวการได้เซ็นชื่อในใบมอบอำนาจของกรมที่ดิน แต่ให้หินตัวแทนกรอกข้อความเอาเอง การกระทำของอิฐตัวการเช่นนี้ย่อมยังผลให้นางสาวทรายบุคคลภายนอกเชื่อว่าอิฐตัวการได้มอบหมายให้หินตัวแทนดำเนินการตามที่เขียนไว้ในหนังสือมอบอำนาจนั้น เพราะโดยปกติบุคคลภายนอกก็คงจะพิจารณาลายเซ็นของผู้มอบฉันทะเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายมิได้บังคับว่าข้อความในเอกสารจะต้องเขียนด้วยลายมือคนที่ทำเอกสาร (ป.พ.พ. มาตรา 9 วรรคแรก) ฉะนั้น เมื่อ

ตัวการไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าบุคคลภายนอกกระทำการโดยไม่สุจริตอย่างใด กล่าวคือข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์ชี้ชัดแล้วว่านางสาวทรายบุคคลภายนอกสุจริตเช่นนี้ อิฐตัวการคือผู้เซ็นชื่อในใบมอบอำนาจก็ควรต้องถูกปิดปากมิให้โต้เถียงนางสาวทรายบุคคลภายนอก โดยจะนำความมาฟ้องร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนนั้นไม่ได้ (ฎีกาที่ 491/2492, คำบรรยายของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ หน้า (78)–(79)).

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2522

ข้อ 1. นายไก่บอกให้นายไข่เป็นตัวแทนให้นายเล้าเช่าซื้อรถยนต์ไป 1 คัน นายไข่รับเงินค่าเช่าซื้อจากนายเล้ามาแล้วไม่ส่งมอบให้นายไก่ นายไก่จึงฟ้องเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่นายไข่รับไว้ นายไข่จะต่อสู้ว่าการตั้งตัวแทนมิได้ทำเป็นหนังสือ และปฏิเสธไม่ส่งมอบเงินนั้น ได้หรือไม่เพราะเหตุใด

ข้อ 2. นายขุนทำสัญญาขายน้ำมันกับนายราม ต่อมานายขุนผิดสัญญาไม่สามารถส่งน้ำมันให้นายรามได้ นายรามจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายขุน นายขุนต่อสู้ว่านายขุนเป็นเพียงตัวแทนของนายคำแหง ดังนี้ นายคำแหงจะร้องสอดเข้ามารับเอาสัญญาขายน้ำมันนี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. นายแดงมีอาชีพขายอะไหล่รถยนต์ นายดำมาขอซื้ออะไหล่ชิ้นหนึ่งจากนายแดง ปรากฏว่านายแดงไม่มีให้ นายแดงจึงได้ไปหาซื้อจากที่อื่นคือที่ร้านของนายขาว แล้วนำมาให้นายดำตามความประสงค์ ดั่งนี้ นายแดงจะเรียกบำเหน็จค่าซื้อจากนายดำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาค 1 ปีการศึกษา 2522

ข้อ 1. **ไม่ได้** เพราะแม้ว่าสัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ และการตั้งตัวแทนเพื่อกิจการที่ต้องทำเป็นหนังสือ จะต้องทำเป็นหนังสือด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 798 แต่ตัวแทนจะยกมาตรา 798 ขึ้นมาอ้างยันกับตัวการในอันที่จะปฏิเสธไม่ยอมส่งมอบทรัพย์ซึ่งตนรับไว้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนให้แก่ตัวการหาได้ไม่ อีกทั้งตัวแทนมีหน้าที่ต้องส่งมอบเงินและทรัพย์สินอย่างอื่นบรรดาที่ตนได้รับไว้เกี่ยวด้วยการเป็นตัวแทนนั้นให้แก่ตัวการจงสิ้น ตามมาตรา 810 (โปรดดูคำสอนตัวแทนของ ผศ. มาโนช สุทธิวาทนฤพุฒิ หน้า 51 และข้อสอบไล่ภาค 2/2517 ข้อ 1).

ข้อ 2. **ไม่ได้** เพราะตามมาตรา 806 ตัวการซึ่งมิได้เปิดเผยชื่อจะกลับแสดงตนให้ปรากฏและเข้ารับเอาสัญญาใด ๆ ซึ่งตัวแทนได้ทำไว้แทนตนก็ได้ แต่ถ้าตัวการผู้ใดได้ยอมให้ตัวแทนของตนทำการออกหน้าเป็นตัวการแล้ว ตัวการผู้นั้นจะทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของบุคคลภายนอกอันเขามีต่อตัวแทนและเขาขวนขวายได้มาก่อนที่รู้ว่าเป็นตัวแทนไม่ได้ ฉะนั้น ตามอุทาหรณ์นี้ นายขุนทำสัญญาขายน้ำมันในนามของตนเอง โดยมิได้อ้างว่าทำแทนใคร นายคำแหงจะทำให้เสื่อมเสียสิทธิของนายรามซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายขุนเนื่องจากนายขุนผิดสัญญากับนายรามหาได้ไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง นายคำแหงจะร้องสอดเข้ามารับเอาสัญญานี้ไม่ได้ เพราะจะทำให้กลายเป็นว่านายรามฟ้องผิดตัวไป.

ข้อ 3. เรียกไม่ได้ เพราะนายแดงไม่ใช่ตัวแทนค้าต่าง เพราะตนไม่ได้มีอาชีพซื้อแทนหรือขายแทนอย่างใด การที่ได้ไปซื้อแทนนายดำเป็นการชั่วคราวตามอุทาหรณ์นี้ยังถือไม่ได้ว่าเป็นตัวแทนค้าต่างอันจะมีสิทธิเรียกบำเหน็จค่าซื้อแทนได้ (ป.พ.พ. มาตรา 833).

นายแดงเป็นได้ก็แต่เพียงตัวแทนธรรมดาเท่านั้น ซึ่งตัวแทนธรรมดาไม่มีบำเหน็จจะได้บำเหน็จก็แต่โดยตกลงกันโดยชัดแจ้งว่าจะให้บำเหน็จ หรือมีปริยายว่าจะให้บำเหน็จหรือมีธรรมเนียมว่ามีบำเหน็จ (ป.พ.พ. มาตรา 803) ซึ่งตามอุทาหรณ์ก็ไม่ปรากฏมีกรณีเข้าเกณฑ์ที่จะได้บำเหน็จอย่างใด (โปรดเทียบกับข้อสอบไล่ข้อ 3 ภาค 2/2519).

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2522

ข้อ 1. นายอบตั้งร้านขายเครื่องวิทยุและเครื่องโทรทัศน์ นายเชยได้นำวิทยุและโทรทัศน์ไปให้ช่วยขายตามราคาท้องตลาด นายอบได้ซื้อทั้งวิทยุและโทรทัศน์ไว้เองในราคาต่ำกว่าท้องตลาด 20% แล้วนำวิทยุไปจำนำต่อนายเอิบ 500 บาท โดยนายเอิบเข้าใจว่าเป็นวิทยุของนายอบเอง เมื่อนายเชยทราบเข้า จึงขอโทรทัศน์คืนจากนายอบ และเรียกร้องวิทยุคืนจากนายเอิบ โดยแจ้งว่าตนมิได้มอบหมายให้นายอบมาจำนำ นายอบอ้างว่าได้ซื้อโทรทัศน์แล้วจึงไม่คืนให้ แต่จะชำระราคาที่ตนซื้อให้แทน และนายเอิบไม่คืนวิทยุให้จนกว่านายเชยจะชำระราคา 500 บาทก่อน ให้วินิจฉัยว่าข้อต่อสู้ของนายอบ นายเอิบ ฟังได้เพียงใดหรือไม่.

ข้อ 2. นายดวงตั้งนายดีเป็นตัวแทน มีอำนาจเอาเงินนายดวงออกให้กู้ แต่ให้กู้ได้ไม่เกินรายละ 100,000 บาท นายดีได้ให้นายเด่นกู้เงินไปเป็นจำนวน 150,000 บาท ซึ่งต่อมานายดีก็ได้แจ้งให้นายดวงทราบแล้ว นายดวงมิได้ทักท้วงแต่อย่างใด ครั้นเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ นายดวงได้ทวงถามให้นายเด่นชำระ นายเด่นได้ชำระให้เพียง 100,000 บาทและหลบหนีไปเช่นนี้ นายดวงจะเรียกให้นายดีรับผิดได้เพียงใดหรือไม่.

ข้อ 3. มีกรณีใดบ้างหรือไม่ที่ตัวแทนต้องรับผิดชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกให้กับตัวการ.

แนวคำตอบ

ภาค 2 ปีการศึกษา 2522

ข้อ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างนายอบและนายเชยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะติดต่อกับบุคคลภายนอก จึงมีฐานะเป็นตัวการและตัวแทน (ป.พ.พ. มาตรา 797 และฎีกาที่ 1980/2505, คำสอนของ ผศ. มาโนชฯ หน้า 33–34)

ข้อต่อสู้ของนายอบฟังไม่ขึ้น เพราะเมื่อตัวแทนมิได้รับความยินยอมจะเข้าทำนิติกรรมอันใด ในนามของตัวการทำกับตนเองในนามของตนเองมิได้ (มาตรา 805) นายเชยจึงเรียกโทรทัศน์คืนได้

ข้อต่อสู้ของนายเอิบฟังขึ้น เพราะการที่นายเชยมอบให้นายอบขาย ย่อมถือว่าตัวการได้ยอมให้ตัวแทนของตนทำการออกหน้าเป็นตัวการ ตามมาตรา 806 ฉะนั้นนายเอิบรับจำนำโดยสุจริตไม่รู้ว่านายอบเป็นตัวแทนของนายเชย นายเชยตัวการจึงไม่อาจทำให้เสื่อมเสียสิทธิของบุคคลภายนอกอันเขามีต่อตัวแทน และเขาขวนขวายได้มาก่อนที่จะรู้ว่านายอบเป็นตัวแทน นายเชยจึงจะเรียกวิทยุคืนมิได้ จนกว่าจะได้ชดใช้ราคา 500 บาทที่ได้จำนำไว้ก่อน (คำพิพากษาฎีกาที่ 631/2503 และดูข้อสอบไล่ภาค 1/2522 ข้อ 2, ภาค 2/2521 ข้อ 1 ด้วย).

ข้อ 2. นายดีเป็นตัวแทนให้กู้เงิน แต่กระทำเกินขอบเขตอำนาจ จึงควรต้องรับผิดเป็นส่วนตัว (มาตรา 812)

อย่างไรก็ดี การที่นายดวงไม่ทักท้วง และยังได้ทวงถามจากนายเด่นเองเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการให้สัตยาบัน แต่การที่นายดำทำเกินขอบเขตอำนาจแล้ว นายดีจึงหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลภายนอก (มาตรา 823) แต่หาทำให้นายดีหลุดพ้นจากความรับผิดต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่นายดวงได้ไม่ นายดีจึงต้องรับผิดใช้เงินส่วนที่ยังขาดอยู่ให้แก่นายดวง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1611/2512 และโปรดดูรายละเอียดจากข้อสอบไล่ภาค 1/2512 ข้อ 1 ด้วย).

ข้อ 3. ว่าโดยหลักแล้ว ตัวแทนไม่ต้องชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกให้กับตัวการ แต่มีข้อยกเว้นในเรื่องตัวแทนค้าต่างเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนฐานประกันที่ ป.พ.พ. มาตรา 838 บัญญัติให้ตัวแทนค้าต่างต้องรับผิดชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกให้กับตัวการ (โปรดดูรายละเอียดในข้อสอบไล่ภาค 1/2518 ข้อ 2).

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2522

co 1. นางเพ็งมอบเงินจำนวนหนึ่งให้นายฉ่ำไปซื้อที่ดินแทนตนโดยไม่ได้ทำหลักฐานการตั้งตัวแทนเป็นหนังสือกันแต่อย่างใด ในการซื้อขายที่ดิน นายฉ่ำทำนิติกรรมในนามของตนเอง ต่อมานายฉ่ำเกิดโลภมากคิดจะเอาที่ดินแปลงนั้นเป็นของตนเอง นางเพ็งจึงฟ้องเรียกที่ดินคืนจากนายฉ่ำในฐานะตัวการเรียกทรัพย์คืนจากตัวแทน ให้ท่านวินิจฉัยว่า นางเพ็งจะมีสิทธิเรียกที่ดินจากนายฉ่ำหรือไม่.

ข้อ 2. อุ๋มอบอำนาจให้ไก่ให้จัดการนำพัดลม 10 เครื่องไปส่งมอบให้แก่แนนที่บางขุนนนท์ ระหว่างทางที่นำไปนั้น นพได้ขโมยพัดลมไป 3 เครื่อง ไก่จึงนำความไปแจ้งต่อสถานีตำรวจ แต่ตำรวจไม่ยอมรับแจ้งความโดยอ้างว่า ไก่ไม่ใช่เจ้าของพัดลมเป็นเพียงตัวแทนเท่านั้น ทั้งไม่มีหนังสือมอบอำนาจให้แจ้งความแทนด้วย ท่านมีความเห็นอย่างไร.

ข้อ 3. นายอ๊อดคนไทยประกอบอาชีพค้าขายอยู่ในประเทศอินเดีย โดยมีภูมิลำเนาและถิ่นที่อยู่ในประเทศนั้น ต่อมาได้เข้ามาเปิดร้านในประเทศไทยเพื่อขายสินค้าอินเดียและส่งสินค้าไทยไปยังอินเดีย โดยตั้งให้นิดเป็นตัวแทนและผู้จัดการร้าน นิดได้ซื้อสินค้าเชื่อจากตุ๊ เพื่อส่งไปให้อ๊อด ถึงกำหนดแล้วนิดไม่ชำระราคาสินค้าให้ตุ๊ ตุ๊จะฟ้องอ๊อดและนิดให้รับผิดได้เพียงใดหรือไม่.

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2522

ข้อ 1. นางเพิ้งมีสิทธิเรียกที่ดินคืนจากนายฉ่ำได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 810 และนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1404, 1405/2510 นายฉ่ำจะอ้างมาตรา 798 ไม่ได้ เพราะมาตรา 798 นั้นจะยกขึ้นเป็นข้ออ้างระหว่างตัวการกับตัวแทนไม่ได้ (โปรดดูรายละเอียดในข้อสอบไล่ภาค 1/2516 ข้อ 2, ภาค 2/2517 ข้อ 1).

ข้อ 2. ถึงแม้ไก่ไม่ใช่เจ้าของพัดลมเป็นเพียงตัวแทน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 798 ก็จริง แต่อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทน ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น ไก่ต้องป้องกันมิให้อุ๊ตัวการเสียหายเช่นวิญญูชนพึงจะกระทำ ก็คือแจ้งความเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพัดลมคืนมาโดยเร็ว ถึงแม้ไม่มีใบมอบอำนาจเพราะเป็นการฉุกเฉิน ไก่ย่อมมีอำนาจแจ้งความแทนได้ตามมาตรา 802.

ข้อ 3. นายอ๊อดเป็นตัวการอยู่ในต่างประเทศและมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ดังนั้น นิดเป็นตัวแทนในประเทศไทย นิดจึงต้องรับผิดตามสัญญาที่ทำไว้กับตุ๊ตามลำพัง ตามมาตรา 824 ฉะนั้น ตุ๊ฟ้องนิดให้รับผิดตามสัญญาซื้อสินค้าเชื่อนี้ได้โดยตรง

สำหรับอ๊อดตัวการนั้น ถ้าหากกลับเข้ามาในประเทศไทย และเข้าลักษณะที่จะถูกฟ้องในศาลไทยได้ตาม ป.วิ.พ. ตุ๊ย่อมฟ้องอ๊อดในฐานตัวการให้รับผิดชอบในกิจการที่นิดตัวแทนได้ทำไปในขอบอำนาจแห่งตัวแทนได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 (และขอให้ดูข้อสอบไล่ภาค 1/2516 ข้อ 3 และคำพิพากษาฎีกาที่ 50/2501 ด้วย).

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2523

ข้อ 1. นายขุนทำสัญญาขายน้ำมันกับนายราม ต่อมานายขุนผิดสัญญาไม่สามารถส่งน้ำมันให้นายรามได้ กรณีเช่นนี้

ก. นายรามฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายขุน นายขุนต่อสู้ว่า นายขุนเป็นเพียงตัวแทนของนายคำแหง ดังนี้ นายคำแหงจะสอดเข้ามารับเอาสัญญาขายน้ำมันนี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข. นายรามทราบว่านายขุนทำสัญญาแทนนายคำแหง จึงฟ้องให้นายคำแหงชำระค่าเสียหาย นายคำแหงจะปฏิเสธความรับผิดนี้ได้หรือไม่ อย่างไร.

ข้อ 2. นายอ้วนเป็นลูกหนี้เงินกู้นายเล็ก 10,000 บาท นายอ้วนมอบอำนาจให้นายผอมไปทำสัญญาจำนองที่ดินของนายอ้วนประกันหนี้รายนี้ นายผอมทำสัญญาจำนองที่ดินกับนายเล็กโดยมีข้อสัญญาว่า ถ้าบังคับจำนองได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ ผู้จำนองซึ่งเป็นลูกหนี้ยอมรับผิดใช้เงินที่ขาดจนครบ ต่อมานายอ้วนทราบข้อสัญญานี้แล้วไม่ทักท้วง นายอ้วนไม่ชำระหนี้แก่นายเล็ก นายเล็กบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังนายผอมให้ชำระหนี้ไถ่ถอนจำนอง แต่นายอ้วนไม่ไถ่ถอนจำนองภายในกำหนด นายเล็กจึงฟ้องนายอ้วนบังคับจำนองที่ดิน นายอ้วนให้การต่อสู้ว่าสัญญายอมรับผิดใช้เงินที่ขาดไม่ผูกพันนายอ้วนเพราะนายผอมทำนอกอำนาจ และการที่นายเล็กบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังนายผอมเป็นการไม่ชอบ ดังนี้ นายอ้วนจะต้องรับผิดหรือไม่ เพียงใด.

ข้อ 3. นาย ก. ออกเช็คแทนนาย ข. โดยไม่ได้ระบุว่าทำการแทนนาย ข. ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า การประพฤติปฏิบัติของนาย ข. ทำให้บุคคลภายนอกมีมูลอันควรเชื่อได้ว่านาย ก. มีอำนาจออกเช็คแทนนาย ข. ได้ อย่างหนึ่ง กับไม่มีการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวของนาย ข. อีกอย่างหนึ่ง ดั่งนี้ นาย ก. จะต้องรับผิดตามเช็คต่อบุคคลภายนอกในกรณีใดหรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาค 1/2523

ข้อ 1. ก. ตัวการไม่เปิดเผยชื่อแม้จะมีสิทธิแสดงตนเข้ารับเอาสัญญาใด ๆ ก็ตาม แต่จะทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้สุจริตไม่ได้ ดังนั้น นายคำแหงจะทำให้เสื่อมเสียสิทธิของนายรามซึ่งเป็นบุคคลภายนอกโดยจะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายขุนเนื่องจากผิดสัญญาไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 806 ตอนท้าย) ซึ่งก็หมายความว่านายคำแหงจะสอดเข้ามารับเอาสัญญาขายน้ำมันนี้ไม่ได้นั่นเอง

ข. นายคำแหงจะปฏิเสธความรับผิดของตนไม่ได้ แม้ว่าตนจะเป็นตัวการไม่เปิดเผยชื่อ แต่ก็ยังต้องผูกพันรับผิดต่อบุคคลภายนอกในฐานเป็นตัวการ ตามนัยมาตรา 820 (ดูข้อสอบ ม.ร. ภาค 1/2522).

ข้อ 2. การที่นายอ้วนมอบอำนาจให้นายผอมไปทำสัญญาจำนองย่อมหมายถึงการมอบอำนาจให้ไปทำนิติกรรมจำนองตามปกติธรรมดาเท่านั้น ซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในเงินที่ขาด ดังนั้น การที่นายผอมทำสัญญายอมรับใช้เงินที่ขาดโดยนายอ้วนไม่อนุญาต จึงเป็นการทำนอกเหนืออำนาจ แต่เมื่อนายอ้วนทราบถึงข้อสัญญาที่ไปทำนอกเหนืออำนาจนั้นแล้วก็มิได้ทักท้วง จึงเป็นพฤติการณ์ที่นายอ้วนให้สัตยาบันแก่การกระทำของนายผอมมาโดยปริยาย ข้อสัญญายอมรับผิดใช้เงินที่ขาดย่อมผูกพันนายอ้วนตาม ป.พ.พ. มาตรา 823 วรรคแรกด้วย ข้อต่อสู้ของนายอ้วนในข้อนี้จึงฟังไม่ขึ้น

แต่โดยข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์ นายผอมเป็นตัวแทนของนายอ้วนเฉพาะการจำนองเท่านั้น มิได้รวมถึงการบังคับและไถ่ถอนจำนอง (มาตรา 800) การที่นายเล็กบอกกล่าวบังคับจำนองไปยังนายผอมซึ่งมิใช่ตัวแทนในการบังคับจำนองของนายอ้วน จึงไม่มีผลผูกพันนายอ้วน (คำพิพากษาฎีกาที่ 750/2504) การบอกกล่าวจำนองจึงเป็นการไม่ชอบ ข้อต่อสู้ของนายอ้วนข้อนี้ฟังขึ้น ทำให้นายอ้วนไม่ต้องรับผิดใช้หนี้จำนอง (ดูคำสอน ม.ร. หน้า (31) (32) และข้อสอบ ม.ร. ภาค 2/2521).

ข้อ 3. โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ออกเช็คแทนผู้อื่นโดยไม่ได้เขียนแถลงว่าออกเช็คแทนผู้ใด จะต้องรับผิดตามความในเช็คนั้น (ป.พ.พ. มาตรา 900 วรรคแรก, มาตรา 901, ประกอบกับมาตรา 898) แต่มีข้อยกเว้นว่า ผู้ออกเช็คไม่ต้องรับ

ผิด หากทางปฏิบัติของตัวการทำให้บุคคลภายนอกมีมูลเหตุอันสมควรจะเชื่อว่าตนเป็นตัวแทนที่มีอำนาจ (ป.พ.พ. มาตรา 821, และมาตรา 822)

เพราะฉะนั้น ตามอุทาหรณ์กรณีแรก นาย ข. จำต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอก นาย ก. ตัวแทนไม่ต้องรับผิดเพราะเข้าข้อยกเว้นดั่งกล่าว ส่วนกรณีหลังเข้าหลักทั่วไป นาย ก. จึงต้องรับผิดตามเช็คต่อบุคคลภายนอก (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 630/2500, ที่ 715/2500, ที่ 799/2510, ที่ 475/2514 คำบรรยาย ม.ร. หน้า 174 – 178 และข้อสอบ ม.ร. ภาคฤดูร้อน/2518).

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2523

ข้อ 1. นายมา ปลอมลายมือชื่อของนายมีในหนังสือมอบอำนาจให้ไปโอนขายที่ดิน โดยนายมีทราบดีอยู่แล้วถึงการที่นายมาได้ปลอมลายมือชื่อของตน และโดยกิริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้บุคคลภายนอกผู้ติดต่อกับนายมาหลงเชื่อหรือเข้าใจว่าลายเซ็นนั้นเป็นลายเซ็นอันแท้จริงของนายมี บุคคลภายนอกจึงได้ทำการซื้อที่ดินนั้นไป เช่นนี้ นายมีจะนำความมาฟ้องร้องยังศาล ขอให้เพิกถอนการโอนดังกล่าวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. มีกรณีใดบ้างหรือไม่ ที่ตัวแทนต้องรับผิดต่อตัวการ โดยชำระหนี้ที่บุคคลภายนอกเป็นหนี้ตัวการอยู่ให้กับตัวการเสียเอง.

ข้อ 3. นายสีอยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ แต่ได้ตั้งร้านค้าไว้ในประเทศไทย โดยมอบให้นายสาเป็นผู้จัดการร้านค้านั้น นายสาได้ซื้อของเชื่อจากนายสมมาใส่ร้านครั้นหนี้ถึงกำหนดชำระ นายสาไม่ชดใช้ราคาค่าซื้อของเชื่อให้นายสม นายสมจึงฟ้องทั้งนายสีและนายสาขอให้ชำระหนี้นั้น ดังนี้ นายสีและนายสาจะต้องรับผิดเพียงใดหรือไม่.

แนวคำตอบ

ภาค 2 ปีการศึกษา 2523

ข้อ 1. ข้อเท็จจริงตามเรื่องนี้อาจกล่าวได้ว่า นายมาเป็นตัวแทนของนายมีในการขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอกแล้ว โดยนายมาเป็นตัวแทนเชิด ตามนัย ป.พ.พ. มาตรา 821 ที่ว่า "บุคคลผู้ใดเชิดบุคคลอีกคนหนึ่งออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี รู้แล้วย่อมให้บุคคลอีกคนหนึ่งเชิดตัวเขาเองออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตเสมือนว่าบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเป็นตัวแทนของตน" เมื่อนายมาเป็นตัวแทนเชิดของนายมีและบุคคลภายนอกรับโอนที่ดินไปโดยสุจริต เช่นนี้ นายมีเจ้าของที่ จึงถูกปิดปากมิให้โต้เถียงบุคคลภายนอก โดยจะนำความมาฟ้องร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการโอนนั้นไม่ได้ (ขอให้ดูคำสอนฯ หน้า 87–88 ในหัวข้อ "ข้อห้ามบางประการในการให้สัตยาบัน" ประกอบด้วย)

ข้อ 2. ตอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 838. (ขอให้ดูคำถามภาค 1/2518 และคำสอนฯ หน้า 234–239 ประกอบด้วย)

ข้อ 3. นายสีต้องรับผิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 ในฐานตัวการต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายที่นายสาตัวแทนได้ทำไปภายในขอบอำนาจ และนายสาก็ต้องรับผิดในฐานตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการซึ่งอยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศตาม ป.พ.พ. มาตรา 824 (ขอให้ดูคำถามภาค 1/2516, ฎีกาที่ 50/2501, และคำสอนฯ หน้า 174–175 ประกอบด้วย)

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2523

ข้อ 1. เอกมอบอำนาจให้โทกู้เงินจากตรี โดยเอกไม่ได้ทำหนังสือมอบอำนาจให้โททำแทน โททำสัญญาในนามของตนเองรับเงินจากตรี 20,000 บาท ต่อมาเอกบอกตรีว่าโทกู้เงินแทนเอก ถึงกำหนดสัญญากู้เงิน โทไม่นำเงินมาใช้คืนตรี ตรีฟ้องเอกโทให้ร่วมรับผิดใช้หนี้เงินกู้รายนี้ โทต่อสู้ว่า เมื่อตรีรู้ความจริงว่าโทเป็นเพียงตัวแทนของเอก ตรีจะฟ้องเรียกจากโทไม่ได้ ให้วินิจฉัยว่า เอก โท จะต้องร่วมรับผิดใช้หนี้เงินกู้จากตรีเพียงใด.

ข้อ 2. ก. ตั้ง ข. เป็นตัวแทน มีอำนาจเอาเงิน ก. ออกให้กู้ แต่ให้กู้ได้ไม่เกินคนละ 10,000 บาท ข. ให้ ค. กู้เงินไปเป็นจำนวน 20,000 บาท ซึ่งต่อมา ข. ได้แจ้งให้ ก. ทราบแล้ว ก. ก็มิได้ทักท้วงแต่อย่างใด ครั้นเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ก. ได้ทวงถามให้ ค. ชำระ ค. ได้ชำระให้เพียง 10,000 บาท และหลบหนีไปเช่นนี้ ก. จะเรียกให้ ข. รับผิดได้หรือไม่ เพียงใด.

ข้อ 3. นายจน ขอยืมเงินนายรวย 5,000 บาท และให้นายรวยนำไปใช้หนี้นายยิ่ว เจ้าหนี้ของนายจน นายรวยจัดการให้แล้ว ต่อมาอีก 6 เดือน นายรวยทวงถามเงิน 5,000 บาท จากนายจน นายจนปฏิเสธว่าหนี้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ นายรวยจึงฟ้องเรียกเงิน 5,000 บาท จากนายจน ดังนี้ ศาลจะบังคับให้ได้เพียงใด หรือไม่.

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/2523

ข้อ 1. การที่โทไปทำสัญญากู้โดยไม่ได้ระบุว่าทำแทนใครในเบื้องต้น โทต้องรับผิดต่อตรี ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกตามลำพัง แต่เมื่อตรีรู้ความจริงก่อนฟ้องว่าเอกเป็นผู้กู้ โดยโทเป็นเพียงตัวแทน ถือว่าตัวการได้เปิดเผยชื่อแล้ว จึงต้องใช้มาตรา 820 คือ เอกตัวการเท่านั้นที่ต้องรับผิดใช้หนี้เงินกู้

กรณีเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องตัวการทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิบุคคลภายนอกอันเขามีต่อตัวแทนและเขาขวนขวายได้มาแต่ก่อนที่รู้ว่าเป็นตัวแทน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 806 แต่อย่างใด เพราะเอกตัวการไม่ได้สอดเข้ามาในคดีเมื่อตรีฟ้องโทโดยชอบ เพราะเข้าใจว่าโทเป็นตัวการไปแล้ว (ขอให้เปรียบเทียบกับคำถามภาค 1/23 ข้อ 1.)

ดังนั้น เอกต้องใช้หนี้ตรี 20,000 บาท ส่วนโทไม่ต้องรับผิดใช้เงินต่อตรี.

ข้อ 2. ข. เป็นตัวแทนในการให้กู้เงิน แต่กระทำเกินขอบเขตอำนาจ จึงต้องรับผิดเป็นส่วนตัว (มาตรา 812)

อย่างไรก็ดี การที่ ก. ไม่ทักท้วง โดยได้ทวงถามจาก ค. ด้วยเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นการให้สัตยาบันแก่การที่ ข. ทำเกินขอบเขตอำนาจแล้ว ข. จึงหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลภายนอก (มาตรา 823) แต่หาทำให้ ข. หลุดพ้นจากความรับผิดต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นต่อ ก. ตัวการไม่ ข. จึงต้องรับผิดชดใช้เงินส่วนที่ยังขาดอยู่ให้แก่ ก. (คำพิพากษาฎีกาที่ 1611/2512 ขอให้ดูคำถามข้อ 2 ภาค 2/2522 ประกอบด้วย).

ข้อ 3. แม้การกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ถ้ามิได้มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือจะฟ้องร้องให้บังคับคดีกันไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคแรก แต่การที่นายจนกู้ยืมเงินจากนายรวย 5,000 บาท โดยให้นายรวยนำไปชำระหนี้แก่นายยิ่วเจ้าหนี้ของตนนั้น เป็นการมอบอำนาจให้นายรวยเป็นตัวแทนไปทำการชำระหนี้แทนนายจนตัวการโดยตัวแทนได้ออกเงินทดรองไปก่อน หนี้เงิน 5,000 บาทจึงเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากสัญญาตัวแทน หาใช่หนี้ที่เกิดตามสัญญาการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทอันจะต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือไม่ ด้วยเหตุนี้นายรวยตัวแทนจึงฟ้องเรียกเงิน 5,000 บาทจากนายจนตัวการพร้อมดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีจากวันที่นายรวยได้ออกเงินนั้นใช้หนี้แทนนายจนไปได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 816 วรรคแรก (ดูคำถามภาค 1/2516 กรณีพิเศษประกอบด้วย)

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2524

ข้อ 1. นายซื่อมอบหมายให้นายตรงนำทรัพย์สินไปฝากไว้ยังโกดังหนึ่งกับนายบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นผู้รับฝากโกดังหนึ่ง แต่ปรากฏว่านายตรงไม่นำไปฝากไว้กับนายบริสุทธิ์ที่โกดังหนึ่ง แต่เอาไปฝากไว้กับนายยุติธรรมที่โกดังสิบ ทั้งนี้ก็โดยหวังดีกับนายซื่อเจ้าของทรัพย์สินนั่นเอง เพราะเข้าใจว่าโกดังหนึ่งใกล้แม่น้ำแกรงว่าน้ำจะท่วม จึงเอาไปฝากไว้ที่โกดังสิบ ซึ่งอยู่ห่างจากแม่น้ำ ปรากฏว่าไฟไหม้โกดังสิบ ทรัพย์สินที่ฝากเสียหาย ดังนี้ นายตรงจะต้องรับผิดต่อนายซื่อในความเสียหายดังกล่าวนั้นอย่างใดหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. นายรักเงินมอบหมายให้นายรักม้าไปรับชำระหนี้ค่าซื้อของเชื่อจากนายรักงาน ตามที่นายรักงานค้างชำระอยู่เป็นเงิน 2,000 บาท ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อนายรักม้าไปขอรับชำระหนี้แทนนายรักเงินจากนายรักงานนี้ นายรักงานก็รู้อยู่แก่ใจว่านายรักม้าเป็นคนชอบเล่นการพนัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันแข่งม้า และวันที่มาขอรับชำระหนี้แทนนั้นก็เป็นวันหยุดสุดสัปดาห์คาดหมายว่าหากชำระเงินให้กับนายรักม้าไป ก็คงไม่ถึงมือนายรักเงิน แต่เนื่องจากเห็นว่าเขามอบหมายกันมาก็แล้วแต่เขา จึงมอบเงินให้ไป พอให้ไปแล้ว นายรักม้าก็เข้าสนามม้าเล่นการพนันม้าจนหมดตัว ไม่นำเงิน 2,000 บาท ไปส่งให้กับนายรักเงิน ต่อมานายรักเงินมาทวงถามให้นายรักงานชำระหนี้ดังกล่าวอีก เช่นนี้ นายรักงานจะปฏิเสธความรับผิดได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. นายโชติมอบหมายให้นายช่วงช่วยจัดการติดต่อหาคนมาซื้อที่ดินของตน โดยตกลงจะให้ค่านายหน้า 5% ของราคาที่ดิน นายช่วงจึงไปหานายชัชวาล บอกขายที่ดินดังกล่าว โดยตกลงขอค่านายหน้าจากนายชัชวาล 1% ของราคาที่ดินด้วย ซึ่งนายชัชวาล ก็ไม่ขัดข้อง ครั้นนายช่วงได้นำนายชัชวาล มาพบกับนายโชติ จนตกลงทำสัญญาซื้อขายที่ดินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เช่นนี้ นายโชติก็ดี นายชัชวาล ก็ดี จะต้องรับผิดเสียค่านายหน้าแก่นายช่วงอย่างใดหรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาค 1 ปีการศึกษา 2524

ตอบข้อ 1. นายตรงตัวแทนต้องรับผิดต่อนายซื่อตัวการ เพราะเหตุว่าไม่ได้กระทำตามคำสั่งชัดแจ้งตามนัย ป.พ.พ. มาตรา 807 (ขอให้ดูคำสอนฯ หน้า 107–108 ประกอบด้วย)

ตอบข้อ 2. นายรักงานปฏิเสธความรับผิดได้ เพราะการที่นายรักงานส่งมอบเงิน 2,000 บาทให้แก่นายรักม้าซึ่งเป็นตัวแทนของนายรักเงินโดยผลของ ป.พ.พ. มาตรา 820 ถือว่านายรักงานได้ชำระหนี้ให้กับนายรักเงินตัวการแล้ว แม้ตามข้อเท็จจริงจะปรากฏว่านายรักงานชำระหนี้โดยไม่สุจริตใจ นายรักงานก็ไม่ต้องรับผิดเพราะโดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 820 นั้นเองคุ้มครองบุคคลภายนอกโดยไม่คำนึงว่าบุคคลภายนอกคือนายรักงานตามอุทาหรณ์นี้จะต้องสุจริตหรือไม่ด้วย กรณีไม่เหมือนหลักเรื่องตัวแทนเชิดที่ต้องการความสุจริตของบุคคลภายนอกด้วย (ขอให้ดูคำสอนฯ หน้า 169–170 ประกอบด้วย)

ตอบข้อ 3. ทั้งนายโชติและนายชัชวาล จะต้องรับผิดใช้ค่าบำเหน็จนายหน้าแก่นายช่วงตามที่ตกลงกัน เพราะนายช่วงเป็นผู้ชี้ช่องจัดการให้นายโชติและนายชัชวาลตกลงทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (ป.พ.พ. มาตรา 845)

แม้จะปรากฏว่านายช่วงเรียกค่าบำเหน็จ 2 ทาง คือทั้งจากผู้ซื้อและผู้ขายก็ไม่ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 847 กล่าวคือ ข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์นี้ไม่ปรากฏว่านายช่วงนายหน้ากระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ของตนอย่างใด (ขอให้ดูคำสอนฯ หน้า 266–268 ประกอบด้วย)

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2524

ข้อ 1. จำเลยที่ 1 เป็นบริษัทจำกัด จำเลยที่ 2 เป็นกรรมการจัดการ ข้อเท็จจริงในคดีปรากฏว่า จำเลยที่ 2 ได้ออกใบสั่งให้โจทก์ถมดินให้จำเลยที่ 1 โดยลงชื่อในใบสั่งนั้นคนเดียว ดังนี้ ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏอีกว่า ตามข้อบังคับของจำเลยที่ 1 ระบุว่า "กรรมการสามนายร่วมกันลงลายมือชื่อในเอกสารสำคัญแทนบริษัท และต้องประทับตราสำคัญของบริษัทด้วย" เช่นนี้ ถามว่า การกระทำของจำเลยที่ 2 จะผูกมัดให้จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดอย่างใดหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. นายฮิตาชิอยู่และมีภูมิลำเนาในประเทศญี่ปุ่น มีนายสิงห์สยามเป็นตัวแทนทำการค้าในประเทศไทย แล้วนายฮิตาชิได้สั่งซื้อสินค้าจากนายพลายน้อยในประเทศไทยเป็นเงิน 500,000 บาท แล้วไม่ชำระหนี้ เช่นนี้ นายพลายน้อยจะฟ้องเรียกร้องให้นายสิงห์สยามซึ่งเป็นตัวแทนในประเทศรับผิดตามสัญญานั้นได้เพียงใดหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. นายดำมีอาชีพค้าขายไม้ประดับ บอน และว่านต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากจะดำเนินการค้าในลักษณะรับฝากขายโดยจะขายในนามตนเอง และจะเรียกค่าขายจากผู้ฝากขายทั้งหลาย 5–10% ของราคาที่ขายได้ ปรากฏว่านายแดงได้นำว่านและบอนสีต่าง ๆ มาฝากขายไว้ 20 กระถาง และเมื่อเวลาได้ล่วงเลยมานานพอสมควร นายแดงจึงมาติดต่อสอบถามว่าขายไปได้มากน้อยเพียงใด ก็ได้ความว่า นายดำยังขายไม้ของนายแดงไม่ได้เลย ซ้ำร้ายกว่านั้น บอนของนายแดงเฉาตายไป 5 ต้นเนื่องจากนายดำจัดวางไว้ในที่ไม่เหมาะสมทำให้บอนของนายแดงถูกแสงแดดส่องมากเกินไปจนเฉาตายไปดังกล่าว นายแดงจึงเรียกร้องให้นายดำรับผิดชดใช้ราคาบอนเท่าที่เสียหายจริงเป็นเงิน 1,000 บาท เช่นนี้ นายดำจะต้องรับผิดเพียงใดหรือไม่.

แนวคำตอบ

ภาค 2 ปีการศึกษา 2524

ตอบข้อ 1. การกระทำของจำเลยที่ 2 ย่อมผูกมัดให้จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดต่อโจทก์ เพราะถือว่าจำเลยที่ 2 กระทำการเป็นตัวแทนจำเลยที่ 1 (ป.พ.พ. มาตรา 797, ม. 820, ม. 1167, คำพิพากษาฎีกาที่ 158/2509, คำสอนฯ หน้า 6 ถึงหน้า 16).

ตอบข้อ 2. ฟ้องไม่ได้ เพราะนายสิงห์สยามเป็นตัวแทนในประเทศของนายฮิตาชิ ซึ่งอยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศก็จริง แต่จากอุทาหรณ์จะเห็นได้ว่า นายสิงห์-สยามมิได้เข้าทำสัญญากับนายพลายน้อยโดยทำแทนนายฮิตาชิแต่อย่างใด กรณีเป็นเรื่องที่นายฮิตาชิได้ทำสัญญาผูกพันตนกับนายพลายน้อยด้วยตนเองต่างหาก จึงเอาผิดกับนายสิงห์สยามโดยลำพังตาม ป.พ.พ. มาตรา 824 ไม่ได้.

ตอบข้อ 3. นายดำได้ชื่อว่าเป็นตัวแทนค้าต่างตาม ป.พ.พ. มาตรา 833 เพราะมีอาชีพในการค้าขายแทนผู้อื่นในนามตนเอง แต่นายดำมิได้ใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรม-ดาจะต้องใช้ในกิจการค้าขายของตนจนทำให้บอนของนายแดงเฉาตายไป นับว่าผิดหน้าที่ตัวแทนค้าต่างตาม ป.พ.พ. มาตรา 842 ประกอบกับมาตรา 659 วรรค 3 นายดำจึงต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย 1,000 บาทให้กับนายแดง.

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2524

ข้อ 1. นายดีมอบหมายให้นายเด็ดนำโค 20 ตัวไปขายยังโรงฆ่าสัตว์ ระหว่างที่นายเด็ดต้อนโคไปนั้นมีโคบางตัวเกิดเจ็บป่วย นายเด็ดจึงขอยืมเงินจากนายดวง โดยอ้างว่ายืมแทนนายดี พร้อมทั้งทำหลักฐานการกู้ยืมมอบให้ไว้แก่นายดวงด้วย ได้เงินยืม 1,000 บาท มาจ้างสัตวแพทย์ฉีดยารักษาจนโคหายป่วยและนำไปขายได้เป็นที่เรียบร้อยตามความประสงค์ของนายดี ต่อมานายดวงเรียกทวงเงินกู้ 1,000 บาทจากนายดี เช่นนี้ หากนายดีต่อสู้ว่าตนไม่ได้มอบหมายให้นายเด็ดยืมเงินนายดวงแต่อย่างใด ทั้งการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม การตั้งตัวแทนก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย แต่ข้อเท็จจริงตนไม่เคยทำหลักฐานการมอบหมายให้นายเด็ดไปกู้ยืมเงินใครเป็นหนังสือเลย ตนจึงไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระเงินกู้นั้นแต่อย่างใด เช่นนี้ ข้อต่อสู้ของนายดีมีเหตุผลฟังขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. กรณีตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศก็ดี กรณีที่ตัวแทนกระทำละเมิดขึ้นในระหว่างที่กระทำการเป็นตัวแทนก็ดี ตัวการตัวแทนจะต้องรับผิดอย่างไรหรือไม่ อธิบายโดยละเอียด.

ข้อ 3. นายดำได้มอบหมายให้นายแดงไปหาคนซื้อที่ดินของตนโดยตกลงจะให้ค่านายหน้า 5% ของราคาที่ดินที่ขายได้ แต่มีข้อกำหนดห้ามไม่ให้นายแดงเรียกค่านายหน้าจากผู้ซื้อ ปรากฏว่านายแดงได้บอกขายที่ดังกล่าวแก่นายขาวโดยรับจะพามาพบตกลงกับนายดำ แต่ขอค่านายหน้า 3% ของราคาที่ดินซึ่งนายขาวก็ตกลงด้วยโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ แล้วในที่สุดนายแดงก็ได้พานายขาวมาพบตกลงซื้อที่ดินกับนายดำเป็นที่เรียบร้อย เช่นนี้ ถามว่า นายแดงเรียกค่านายหน้าได้บ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/2524

ข้อ 1. ข้อต่อสู้ของนายดีฟังไม่ขึ้น เพราะจริงอยู่กรณีนี้นายดีไม่ได้มีหลักฐานเป็นหนังสือมอบหมายให้นายเด็ดไปกู้ยืมเงินจากนายดวง แต่การที่นายเด็ดได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน 1,000 บาท แทนนายดีไปนั้น เรียกว่า ได้ทำไปเพราะเหตุฉุกเฉินเพื่อป้องกันมิให้ตัวการเสียหาย ตัวแทนจึงได้รับการสันนิษฐานจากกฎหมายให้มีอำนาจทำแทนได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 802 กรณีจึงต้องผูกพันตัวการตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 ข้อต่อสู้ของนายดีตัวการจึงฟังไม่ขึ้น.

ข้อ 2. กรณีตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ถ้าข้อความแห่งสัญญาไม่แย้งกันกับความรับผิดของตัวแทน ตัวแทนต้องรับผิดตามสัญญานั้นต่อบุคคลภายนอก (ป.พ.พ. มาตรา 824) และแม้ตัวแทนจะต้องรับผิดดังกล่าวแล้ว ตัวการก็คงต้องรับผิดอยู่นั่นเองตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 (ฎีกา 50/2501) ดังนั้น ถ้าตัวแทนต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกไปแล้วจึงไม่ตัดสิทธิตัวแทนที่จะไล่เบี้ยเอากับตัวการได้ (ฎีกาที่ 50/2501)

ส่วนกรณีที่ตัวแทนกระทำละเมิดขึ้นในระหว่างที่กระทำการเป็นตัวแทนนั้น ตัวการต้องร่วมรับผิดกับตัวแทน ป.พ.พ. มาตรา 425, 427 นอกเหนือจากที่ตัวแทนจะต้องรับผิดโดยลำพังในฐานทำละเมิดโดยตรงตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 และเมื่อตัวการได้รับผิดโดยลำพังต่อบุคคลภายนอกแล้ว ตัวการก็สามารถไล่เบี้ยเอากับตัวแทนผู้ทำละเมิดได้ อาศัย ป.พ.พ. มาตรา 426, 427.

ข้อ 3. เรียกค่านายหน้าจากนายดำไม่ได้ เพราะฝ่าฝืนหน้าที่นายหน้า แต่เรียกค่านายหน้าจากนายขาวได้ 3% เพราะมิได้ฝ่าฝืนหน้าที่นายหน้า (ป.พ.พ. มาตรา 847).

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2525

ข้อ 1. ข. ซื้อเชื่อรถจักรยาน 2 ล้อในนามของ ก. จาก ค. เป็นเงิน 2,000 บาทโดยไม่ได้รับมอบอำนาจจาก ก. ต่อมา ค. ทวงเงินที่ซื้อเชื่อจาก ก. 2,000 บาท ก. ชำระให้ไป 500 บาท ยังคงเป็นหนี้อยู่ 1,500 บาท และแล้วหลังจากนั้น ก. ก็ไม่ยอมชำระให้ ค. อีก โดยอ้างว่าไม่เคยได้ใช้รถจักรยานนั้นแต่ประการใด เช่นนี้ ให้วินิจฉัยว่า ผู้ใดต้องรับผิดในการนี้อย่างใดหรือไม่.

ข้อ 2. ง. ตั้งร้านจำหน่ายเครื่องไฟฟ้า มีตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม เป็นต้น จ. มาขอซื้อโทรทัศน์ที่ร้านของ ง. ปรากฏว่าที่ร้านของ ง. ไม่มีขนาดที่ จ. ต้องการ แต่ ง. ทราบว่าที่ร้าน ฉ. ซึ่งอยู่ไม่ไกลกันมีขนาดที่ จ. ต้องการ จึงอาสาซื้อให้ จ. เป็นการเอาใจลูกค้า จ. จึงมอบให้ ง. ซื้อให้ เมื่อ ง. ซื้อมาให้ จ. แล้วเช่นนี้ ถามว่า ง. จะเรียกบำเหน็จค่าซื้อโทรทัศน์นั้นจาก จ. ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. สดเจ้าของร้านตัดเสื้อ ต้องการช่างเย็บผ้า จึงขอให้สีช่วยหาให้ โดยตกลงกับสีว่าจะให้รางวัลค่าหาคนทำงานดังกล่าวเป็นเงิน 200 บาท สีทราบว่าสวยอยากหางานทำ จึงไปแจ้งให้สวยทราบพร้อมทั้งรับจะพาสวยไปพบสดเพื่อจะได้ว่าจ้างกันทำงานต่อไป โดยขอค่าพาพบว่าจ้าง 300 บาท สวยตกลงด้วย เมื่อสีพาสวยไปพบกับสดแล้ว สดก็ตกลงว่าจ้างให้สวยทำงานเป็นช่างเย็บผ้าในร้านของตน แต่สวยทำงานได้เพียง 15 วันก็ทนงานหนักไม่ไหว ได้ลาออกไป ดังนี้ ถามว่าสีจะเรียกร้องให้สดและสวยชำระเงินตามที่ตกลงไว้นั้นได้เพียงใดหรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาค 1/2525

ข้อ 1. ก. ต้องรับผิดชำระเงิน 1,500 บาทที่ค้างอยู่แก่ ค. เพราะ ป.พ.พ. มาตรา 142 (1) ให้ถือว่า ก. ได้ให้สัตยาบันการกระทำของ ข. แล้ว จึงต้องรับผิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 823.

ข้อ 2. กรณีนี้ ง. ไม่ใช่ตัวแทนค้าต่างแต่อย่างใด เพราะเป็นการทำแทน จ. เพียงชั่วครั้งชั่วคราว ไม่ได้มีอาชีพซื้อขายของแทนใคร จึงหาใช่ตัวแทนค้าต่างไม่ เมื่อไม่ใช่ตัวแทนค้าต่าง จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าบำเหน็จ (ป.พ.พ. มาตรา 833) ครั้นจะเรียกบำเหน็จตามหลักเรื่องตัวแทนธรรมดาก็ไม่ปรากฏว่าเข้าเกณฑ์ที่จะเรียกได้ กล่าวคือ ง. ทำแทนเพื่อเอาใจลูกค้า ไม่มีข้อตกลงกันไว้ในสัญญาที่จะให้เรียกได้ ทางการที่คู่สัญญาประพฤติต่อกันก็ไม่มีปริยายว่าจะให้เรียกได้ และไม่มีธรรมเนียมที่จะให้เรียกได้ (ป.พ.พ. มาตรา 803) ง. จึงเรียกค่าบำเหน็จจาก จ. ไม่ได้.

ข้อ 3. ป.พ.พ. มาตรา 845 กำหนดให้นายหน้าเพียงทำหน้าที่ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลใดได้เข้าทำสัญญากันสำเร็จ ก็มีสิทธิได้ค่าบำเหน็จนายหน้าแล้ว และโดยนัยมาตรา 847 ที่นายหน้าไม่มีสิทธิได้ค่าบำเหน็จถ้าทำการให้บุคคลภายนอก หรือรับคำมั่นจะให้ค่าบำเหน็จจากบุคคลภายนอกนั้นก็เฉพาะกิจการที่เป็นการฝ่าฝืนต่อการที่นายหน้าเข้ารับทำหน้าที่เท่านั้น

ข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์ จะเห็นได้ว่า สีได้จัดการชี้ช่องให้สดและสวยได้เข้าทำสัญญากันสำเร็จแล้ว สีจึงชอบที่จะได้ค่านายหน้าตามมาตรา 845 โดยมิพักต้องคำนึงว่าเขาจะปฏิบัติตามสัญญากันต่อไปเพียงไรหรือไม่ (เทียบฎีกาที่ 443/2461) และการที่สีจะเรียกค่านายหน้าจากทั้งสดและสวยนั้นก็ไม่ปรากฏว่าเป็นการฝ่าฝืนต่อการที่นายหน้าเข้ารับทำหน้าที่ อันจะทำให้ไม่มีสิทธิได้ค่าบำเหน็จตามมาตรา 847 อย่างใด สีจึงชอบที่จะได้รับบำเหน็จค่านายหน้าทั้ง 2 ทาง คือจากสด 200 บาท และจากสวย 300 บาทตามที่ตกลงกัน (ฎีกาที่ 144/2467).

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2525

ข้อ 1. (ก) ท่านเข้าใจตัวแทนเชิดอย่างไร

(ข) ดำมอบหมายให้แดงนำที่ดินแปลงหนึ่งของตนไปจำนอง โดยเซ็นชื่อในใบมอบฉันทะแต่มิได้กรอกข้อความ แดงได้กรอกข้อความผิดไปจากที่ได้รับมอบหมาย คือกรอกเป็นขาย ยังผลให้ขาวผู้ซื้อเข้าใจว่าแดงได้รับมอบอำนาจให้ทำการขาย จึงได้ซื้อที่ดินนั้นไป เช่นนี้ ดำจะฟ้องร้องบังคับให้เพิกถอนนิติกรรมการขายที่ดินนั้นได้หรือไม่.

ข้อ 2. (ก) ตัวแทนค้าต่างนั้นเป็นอย่างไร

(ข) เขียวตั้งร้านจำหน่ายอุปกรณ์ไฟฟ้านานาชนิด เหลืองมาขอซื้อเครื่องปรับอากาศโดยเจาะจงยี่ห้อ ปรากฏว่าเครื่องปรับอากาศยี่ห้อนั้นไม่มี เขียวจึงอาสาติดต่อซื้อที่อื่นให้จนได้ยี่ห้อตามที่เหลืองต้องการ เช่นนี้ เขียวมีสิทธิได้ค่าบำเหน็จในการนี้จากเหลืองบ้างหรือไม่.

ข้อ 3. ความรับผิดของตัวแทนตัวการต่อบุคคลภายนอกในกรณีตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ต่างกับความรับผิดของตัวแทนตัวการต่อบุคคลภายนอกในกรณีตัวแทนกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในขณะทำการไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน อย่างไรบ้าง.

แนวคำตอบ

ประจำภาค 2/2525

ข้อ 1. (ก) ตอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 821, 822

(ข) ดำฟ้องร้องบังคับให้เพิกถอนนิติกรรมการขายที่ดินนั้นไม่ได้ เพราะขาวเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริตเข้าใจว่า แดงมีอำนาจเป็นตัวแทนดำในการขายที่ดินดั่งกล่าว ทั้งนี้โดยผลจากการกระทำของดำนั่นเองทำให้ขาวเชื่อเช่นนั้น ดำจึงถูกปิดปากตาม ป.พ.พ. มาตรา 822 ฟ้องร้องบังคับให้เพิกถอนนิติกรรมไม่ได้.

ข้อ 2. (ก) ตอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 833

(ข) เขียวมิได้เป็นตัวแทนค้าต่าง เพราะมิได้มีอาชีพในการซื้อของแทนใคร จึงมิอาจเรียกค่าบำเหน็จจากการนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 833 และแม้จะอาจกล่าวได้ว่าเขียวเป็นตัวแทนธรรมดาของเหลือง เขียวก็ไม่อาจเรียกค่าบำเหน็จจากเหลืองได้ เพราะโดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 803 ตัวแทนไม่มีบำเหน็จ เว้นแต่จะได้มีข้อตกลงกันไว้ในสัญญาว่ามีบำเหน็จ หรือทางการที่คู่สัญญาประพฤติต่อกันนั้นเป็นปริยายว่ามีบำเหน็จ หรือเคยเป็นธรรมเนียมมีบำเหน็จแต่ตามอุทาหรณ์ก็ไม่ปรากฏว่าจะมีกรณีเข้าข้อยกเว้นอย่างไร โดยสรุปแล้ว เขียวจึงไม่มีสิทธิได้ค่าบำเหน็จ.

ข้อ 3. ต่างกันในสาระสำคัญดังนี้

กรณีตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศนั้น เมื่อตัวแทนได้รับผิดตามสัญญาต่อบุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. มาตรา 824 ไปแล้ว ตัวแทนอาจเรียกร้องเพื่อการไล่เบี้ยเอากับตัวการได้ เพราะหากตัวการถูกบุคคลภายนอกฟ้องร้องให้ต้องรับผิดโดยตรง ตัวการก็มิอาจปฏิเสธความรับผิดได้ ทั้งนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 แต่กรณีตัวแทนทำละเมิดในขณะกระทำการไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทนนั้น เมื่อตัวแทนได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ถูกทำละเมิดไปเองตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 แล้ว ตัวแทนไม่อาจไล่เบี้ยเอาจากตัวการได้ ตรงข้าม ตัวการหากได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันตัวแทนได้ทำนั้นไปแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา 425, 427 ตัวการก็ชอบที่จะได้รับชดใช้เอาจากตัวแทนได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 426, 427.

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2525

ข้อ 1. (ก) ท่านเข้าใจเรื่องของตัวแทนช่วงอย่างไร อธิบาย.

(ข) สีได้รับมอบอำนาจจากใสให้เป็นโจทก์ฟ้องความและให้รับเงินแทนด้วย ดังนี้ สีจะมอบอำนาจให้สาวรับเงินจากศาลแทนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. (ก) สัญญาตัวแทนสิ้นสุดลงได้ในกรณีใดบ้าง อธิบาย.

(ข) สาเป็นเจ้าหนี้สมอยู่ 1,000 บาท สมจะชำระหนี้รายนี้โดยมอบนาฬิกาข้อมือยี่ห้อหนึ่งที่ใส่อยู่ให้สาไปขายในฐานะเป็นตัวแทนของสม แล้วเอาเงินที่ขายได้นั้นชำระหนี้แก่สา เช่นนี้เมื่อสมมอบอำนาจให้สาเอานาฬิกาไปขายเพื่อชำระหนี้แล้ว สมจะถอนอำนาจที่มอบให้แก่สาดังกล่าวนั้นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. มีบ้างหรือไม่ที่ตัวแทนจะต้องรับผิดต่อตัวการ โดยรับผิดแทนบุคคลภายนอก

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/25

ข้อ 1. (ก) ตอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 808, 813, 814

(ข) ตัวแทนมีอำนาจใช้ตัวแทนช่วงทำแทนตนได้ มีกรณีใดบ้างกฎหมายไม่แจ้ง แต่เป็นที่เข้าใจว่าตัวแทนจะมีอำนาจใช้ตัวแทนช่วงได้นั้นมี 2 กรณีคือ ตัวการอนุญาตไว้ให้ตัวแทนมีอำนาจตั้งตัวแทนช่วงทำแทนตนได้โดยชัดแจ้งอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งคืออำนาจตั้งตัวแทนช่วงได้โดยปริยาย

ข้อเท็จจริงตามอุทาหรณ์นี้ไม่เปิดช่องที่จะให้ถือว่าเป็นการมอบอำนาจให้ตั้งตัวแทนช่วงโดยปริยายได้ (ป.พ.พ. มาตรา 808, ฎีกาที่ 1451/2512) ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า สีมอบอำนาจให้สาวรับเงินจากศาลแทนไม่ได้ เพราะเป็นการตั้งตัวแทนช่วงโดยมิได้รับอนุญาตจากตัวการ.

ข้อ 2. (ก) 1. สิ้นสุดลงได้โดยการกระทำของคู่สัญญา ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ

1.1 เมื่อตัวการและตัวแทนตกลงเลิกสัญญากันเองตามหลักสัญญาทั่วไป

1.2 เมื่อตัวการถอนอำนาจตัวแทนตาม ป.พ.พ. มาตรา 826, 827

1.3 เมื่อตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทนตาม ป.พ.พ. มาตรา 826, 827

2. สิ้นสุดลงได้โดยผลของกฎหมาย ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 กรณีคือ

2.1 เมื่อสิ้นกำหนดเวลาของสัญญาตัวแทน

2.2 เมื่อตัวแทนกระทำกิจการเสร็จตามวัตถุประสงค์

2.3 เมื่อวัตถุประสงค์ถูกทำลายหรือกลายเป็นผิดกฎหมาย

2.4 เมื่อตัวการหรือตัวแทนตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือล้มละลายตาม ป.พ.พ. มาตรา 828, 829

(ข) สมถอนอำนาจที่มอบไว้แก่สานั้นไม่ได้ เพราะการมอบนั้นเป็นการมอบอำนาจเพื่อประโยชน์ของตัวแทน กล่าวคือ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 5 บัญญัติว่า ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต เมื่อเป็นเช่นนี้ หากเปิดโอกาสให้ตัวการถอนอำนาจแล้ว ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้ตัวการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ซึ่งย่อมทำไม่ได้เพราะขัดกับหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยทั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 5 ดังกล่าวนั้น.

ข้อ 3. มีกรณีเดียวตาม ป.พ.พ. มาตรา 838 ซึ่งกล่าวถึงตัวแทนฐานประกันว่า ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ไซร้ ท่านว่าตัวแทนค้าต่างหาต้องรับผิดต่อตัวการเพื่อชำระหนี้นั้นเองไม่ เว้นแต่จะได้มีข้อกำหนดในสัญญาหรือมีปริยายแต่ทางการที่ตัวการกับตัวแทนประพฤติต่อกัน หรือมีธรรมเนียมในท้องถิ่นว่าจะต้องรับผิดถึงเพียงนั้น

อนึ่ง ตัวแทนค้าต่างคนใดเข้ารับประกันโดยปฏิบัติตามสัญญาโดยนัยดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไซร้ท่านว่าตัวแทนคนนั้นชื่อว่าเป็นตัวแทนฐานประกัน ชอบที่จะได้รับบำเหน็จพิเศษ.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2526

ข้อ 1. ดำกู้เงินจากขาว เป็นเงิน 100,000 บาท โดยอ้างกับขาวว่ากู้แทนแดง หลังจากนั้น 6 เดือน แดงทราบเรื่อง เกรงว่าตนไม่มีเงินชำระ จึงไปตกลงกับขาวว่าขอใช้เป็นรถยนต์คันที่แดงขับขี่อยู่นั้น ซึ่งขาวก็ตกลงด้วย ครั้นหนี้ดั่งกล่าวถึงกำหนดชำระ ขาวจึงมาเรียกร้องทวงรถยนต์คันนั้นจากแดง ปรากฏว่าแดงไม่ยอมมอบรถยนต์ให้ โดยอ้างว่าตนไม่ได้มอบให้ดำไปกู้ยืมเงิน ทั้งการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท จะต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 ดังนั้น หากตนมอบหมายให้ดำกู้เงินแทนตน ก็ควรต้องมีหลักฐานการมอบอำนาจเป็นหนังสือตาม ป.พ.พ. มาตรา 798 กรณีนี้ไม่มีหลักฐานดั่งกล่าว ตนจึงไม่ต้องผูกพันรับผิดชอบในหนี้รายนี้ ถามว่า ถ้าขาวมาขอคำปรึกษาจากท่าน ท่านควรให้คำปรึกษาแก่ขาวอย่างใด.

ข้อ 2. โจทก์มอบอำนาจให้ตัวแทนฟ้องขับไล่จำเลย เมื่อคดีถึงที่สุด ศาลพิพากษาให้ขับไล่จำเลยโจทก์จึงร้องขอให้ศาลบังคับคดีตามคำพิพากษา จำเลยต่อสู้ว่า ตัวแทนของโจทก์ได้ตกลงทำสัญญาให้จำเลยเช่าตึกที่พิพาทอยู่ต่อไปจนกว่าจะรื้อถอน แต่โจทก์คัดค้านว่าตัวแทนโจทก์ทำนอกเหนือจากหนังสือมอบอำนาจ และโจทก์ได้ถอนตัวแทนก่อนวันที่จำเลยอ้างว่าทำสัญญาเช่านั้นแล้ว ดังนี้ จำเลยจะอ้างสัญญาซึ่งทำนอกศาลและโจทก์ปฏิเสธดั่งกล่าวเพื่อเป็นเหตุมิให้ศาลดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. นายเขียวต้องการจะขายที่ดินแปลงหนึ่ง จึงได้ขอให้เด็กชายเหลืองอายุ 12 ปี ช่วยติดต่อหาคนซื้อ โดยตกลงจะให้ค่านายหน้าไว้ เด็กชายเหลืองสืบทราบว่านายม่วงต้องการจะซื้อที่ดิน จึงพานายม่วงไปพบนายเขียว จนได้มีการวางมัดจำกันแล้ว แต่ต่อมาไม่มีการซื้อขายกัน ดังนี้ นายเขียวจะปฏิเสธความรับผิดค่าบำเหน็จนายหน้า โดยอ้างว่าเด็กชายเหลืองเป็นผู้เยาว์ และไม่มีการซื้อขายที่ดินกัน เช่นนี้จะได้หรือไม่.

แนวคำตอบ

ภาค 1/2526

ตอบข้อ 1. แดงต้องรับผิด เพราะแดงได้ทำการแปลงหนี้ใหม่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 349 จึงมีผลเท่ากับให้สัตยาบันการกู้ยืมเงินที่ดำทำแทนตนไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 142 (3), มาตรา 4 และมาตรา 823 ต่อมาเมื่อแปลงหนี้ใหม่ หนี้เงินกู้ระงับ แดงจึงต้องผูกพันตามหนี้ที่เกิดขึ้นใหม่ คือต้องชำระหนี้ด้วยรถยนต์

เมื่อกรณีเป็นการให้สัตยาบัน จึงนำหลักเกณฑ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 798 มาใช้ไม่ได้เพราะการให้สัตยาบันเป็นการตั้งตัวแทนในภายหลัง ซึ่งกฎหมายยอมรับ (ป.พ.พ. มาตรา 823) จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ไม่ได้ทำหลักฐานมอบอำนาจเป็นหนังสือกันไว้ก่อน.

ตอบข้อ 2. จำเลยขอให้ศาลระงับการบังคับคดีไม่ได้ เพราะโจทก์คือตัวการสามารถที่จะถอนอำนาจตัวแทน คือผู้ที่ฟ้องขับไล่แทนตนนั้นได้ทุกเมื่อ (ป.พ.พ. มาตรา 827) ในกรณีนี้ก็อาจกล่าวได้ว่าโจทก์คือตัวการได้ถอนอำนาจตัวแทนก่อนดำเนินการชั้นบังคับคดี โดยวิธีเข้ามาจัดการร้องขอต่อศาลให้บังคับคดีเสียเอง ซึ่งโจทก์คือตัวการทำได้ ผลของการถอนอำนาจตัวแทน ก็คือตัวแทนหมดอำนาจเพราะสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป (ป.พ.พ. มาตรา 826) ฉะนั้น เมื่อตัวแทนหมดอำนาจแล้ว ตัวแทนได้ไปตกลงให้จำเลยอยู่ในตึกที่พิพาทต่อไป ตัวการจึงไม่ต้องผูกพันต่อจำเลยคือบุคคลภายนอกนั้น ทั้งนี้ ก็โดยนัย ป.พ.พ. มาตรา 823 ที่ว่า ถ้าตัวแทนทำการโดยปราศจากอำนาจก็ดี ทำนอกเหนือขอบอำนาจก็ดี ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันการกระทำดังกล่าว (ฎีกา 536/2512).

ตอบข้อ 3. ข้อควรพิจารณามี 2 ประเด็น คือ

1. ผู้เยาว์เป็นนายหน้าได้หรือไม่ และ

2. เพียงชี้ช่องให้เขาได้เข้าทำสัญญาจะซื้อจะขาย ผู้ชี้ช่องมีสิทธิได้ค่าบำเหน็จนายหน้าหรือไม่

สำหรับประเด็นแรกที่ว่า ผู้เยาว์เป็นนายหน้าได้หรือไม่นั้น เห็นว่าไม่มีกฎหมายห้ามเลยว่าบุคคลผู้ไร้ความสามารถเป็นนายหน้าไม่ได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาหน้าที่ของนายหน้าตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 845 แล้วจะเห็นว่า นายหน้านั้น

มีหน้าที่เพียงชี้ช่องจัดการให้เขาได้เข้าทำสัญญากันเท่านั้น **นายหน้าไม่ได้เข้าทำสัญญาเองเลย และก็ไม่ได้ทำแทนใครด้วย** บุคคลผู้ไร้ความสามารถเช่นผู้เยาว์หรือเด็กชายเหลืองตามปัญหานี้จึงอาจเป็นนายหน้าได้

ประเด็นที่สองที่ว่า เพียงชี้ช่องให้เขาเข้าทำสัญญาจะซื้อจะขายกัน ผู้ชี้ช่องมีสิทธิได้ค่าบำเหน็จนายหน้าหรือไม่นั้น พิจารณาได้ดังนี้ ป.พ.พ. มาตรา 845 บัญญัติว่า "บุคคลผู้ใดตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้าเพื่อที่ชี้ช่องให้ได้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้ได้ทำสัญญากันก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดใช้ค่าบำเหน็จก็ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ชี้ช่องหรือจัดการนั้น..." จะเห็นได้ว่า มาตรา 845 นี้ระบุหน้าที่นายหน้าเพียงแต่ชี้ช่องหรือจัดการให้เขาเข้าทำสัญญากันสำเร็จ ตนก็มีสิทธิได้ค่านายหน้าแล้ว เพราะฉะนั้น ถ้าตนได้ชี้ช่องให้เขาได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายกันเสร็จแล้ว ก็ควรถือได้ว่าตนมีสิทธิได้ค่าบำเหน็จ **เพราะสัญญาจะซื้อจะขายก็เป็นสัญญาอย่างหนึ่งเหมือนกัน มาตรา 845 ไม่ได้ยกเว้นไว้ว่า ถ้าเป็นสัญญาจะซื้อจะขายแล้วไม่ถือว่าเป็นสัญญาตามความหมายของมาตรานี้**

ตามอุทาหรณ์ปรากฏว่า เด็กชายเหลืองได้ชี้ช่องจนนายม่วงวางมัดจำแก่นายเขียว แสดงว่าได้มีการตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกันเรียบร้อยแล้ว (มาตรา 456) นายเขียวจึงต้องรับผิดใช้ค่านายหน้าแก่เด็กชายเหลือง (ฎีกาที่ 443/2461, ที่ 232/2476).

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2526

ข้อ 1. ก. มอบ ข. ให้ไปซื้อตู้เย็นผ่อนส่งให้ตน 1 ตู้ ข. จึงไปซื้อตู้เย็นดังกล่าวจาก ค. โดย ข. ทำสัญญาเช่าซื้อในนาม ก. ในราคาสองหมื่นบาท กำหนดชำระราคาเป็นรายเดือน เดือนละ 500 บาท เมื่อ ข. ได้รับตู้เย็นมาแล้วได้นำไปให้ ก. แล้ว ก. ก็ใช้ตู้เย็นนั้นเป็นประจำ พอสิ้นเดือน ค. ก็ตามมาเก็บเงินจาก ก. ปรากฏว่า ก. ปฏิเสธโดยอ้างว่าการซื้อขายตู้เย็นนั้น ตนไม่ได้เป็นคนซื้อ ทั้งการซื้อก็เป็นการเช่าซื้อ ซึ่งจะต้องทำเป็นหนังสือ แต่กรณีนี้ตนมิได้มอบอำนาจ ข. ให้ไปทำการเช่าซื้อโดยทำเป็นหนังสือแต่อย่างใด ตนจึงไม่มีความผูกพันที่จะต้องรับผิดต่อ ค. ถามว่า ข้อต่อสู้ของ ก. ฟังไม่ขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. นายหนึ่งมีกิจการซื้อขายแลกเปลี่ยนรถยนต์ มีคนนำรถยนต์มาฝากขายเป็นจำนวนมาก โดยนายหนึ่งจะคิดค่าบริการขายโดยทั่วไปคันละ 2,000 บาท นายสองได้นำรถยนต์ของตนมาฝากนายหนึ่งขาย ตั้งราคาไว้ 100,000 บาท นายสามได้มาติดต่อซื้อจากนายหนึ่งโดยมอบเงินไว้ 80,000 บาท ส่วนอีก 20,000 บาทยังคงค้างชำระไว้ ด้วยความไว้วางใจ นายหนึ่งจึงได้มอบรถยนต์คันนั้นให้นายสามไป แต่แล้วนายสามก็ผิดนัดมิได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือ นายหนึ่งจึงฟ้องร้องให้นายสามชำระหนี้ส่วนที่เหลือ 20,000 บาท นั้น นายสามต่อสู้ตัดฟ้องว่านายหนึ่งไม่มีอำนาจฟ้องเช่นนี้ ข้อต่อสู้ของนายสามฟังขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. นายเอมอบหมายให้นายบีเป็นนายหน้าขายที่ดินให้ตนกำหนดจะให้ค่านายหน้า 5% ของราคาที่ขายได้ แต่ได้มีข้อกำหนดห้ามมิให้นายบีเรียกค่านายหน้ากับผู้ซื้อ ปรากฏว่านายบีได้ไปติดต่อกับนายซีรับอาสาหาที่ดินตามลักษณะขนาดและสถานที่ที่นายซีประสงค์ โดยตกลงเรียกค่านายหน้าจากนายซี 1% ด้วย แล้วได้พานายซีไปพบนายเอจนตกลงซื้อขายที่ดินกัน นายบีจึงเรียกค่านายหน้านายเอ 5% และเรียกค่านายหน้าจากนายซี 1% ตามที่ตกลงกัน แต่นายเอปฏิเสธค่านายหน้าทั้งหมด เช่นนี้ นายบีมีสิทธิที่จะเรียกค่านายหน้าจากนายเอได้บ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาค 2/2526

ตอบข้อ 1. ข้อต่อสู้ของ ก. ฟังไม่ขึ้น เพราะจริงอยู่กฎหมายกำหนดว่า กิจการใดจะต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนให้ไปทำกิจการนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือด้วย (ป.พ.พ. มาตรา 798) แต่หลักนี้ก็มีข้อยกเว้น กล่าวคือ กรณีตามอุทาหรณ์นี้ เข้าเกณฑ์ ป.พ.พ. มาตรา 823 อันตัวการ จะต้องรับผิดผูกพันต่อบุคคลภายนอกในฐานที่ได้ให้สัตยาบันเพราะเหตุว่าได้ใช้ของที่เขาเช่าซื้อแทนตนแล้ว.

ตอบข้อ 2. ข้อต่อสู้ของนายสามฟังไม่ขึ้น เพราะกรณีนี้ไม่ใช่เรื่องตัวแทนธรรมดา แต่เป็นตัวแทนค้าต่างตาม ป.พ.พ. มาตรา 833 ซึ่งยังผลให้นายหนึ่งมีสิทธิที่จะฟ้องร้องเรียกเงินส่วนที่เหลือได้เองจากนายสาม อาศัย ป.พ.พ. มาตรา 837.

ตอบข้อ 3. ไม่มีสิทธิเรียกค่านายหน้าจากนายเอได้เลย เพราะนายบีฝ่าฝืนต่อการที่ตนเข้ารับทำหน้าที่นายหน้า (ป.พ.พ. มาตรา 847).

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2526

ข้อ 1. แดงเป็นพ่อค้าขายกาแฟ ใช้ให้ดำซึ่งเป็นคนวิกลจริตไปสั่งซื้อน้ำอัดลม 2 ลัง จากขาว พ่อค้าขายน้ำอัดลมทั้งส่งและปลีก ขาวได้นำน้ำอัดลมมาส่งให้แดง 2 ลัง ตามที่ดำไปสั่งไว้ ต่อมาขาวเรียกเก็บเงินค่าน้ำอัดลมดั่งกล่าวจากแดง เช่นนี้ แดงจะปฏิเสธความรับผิด โดยอ้างว่าดำเป็นคนวิกลจริต จะได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

%a 2. สีมอบอำนาจให้สาเป็นตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปในการจัดการค้าขายแทนตน เพราะสีจะต้องเดินทางไปต่างประเทศ ระหว่างที่สีอยู่ต่างประเทศ สาได้พบว่ามีลูกหนี้ของสีรายหนึ่งคือสม เป็นหนี้สีอยู่แล้วกำลังจะขาดอายุความ หากจะขอให้สีทำหนังสือมอบอำนาจให้เฉพาะการฟ้องร้องนี้ก็จะไม่ทันการณ์ จึงได้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลเสียเอง เช่นนี้ :–

(ก) สามีอำนาจฟ้องแทนหรือไม่ เพราะเหตุใด.

(ข) สามีอำนาจประนีประนอมยอมความแทนหรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 3. เกลี้ยงมอบอำนาจให้กลมจัดการค้าขายแทนตนโดยระบุไว้ในใบมอบอำนาจให้กลมสามารถตั้งกลืนเป็นตัวแทนช่วงได้ ต่อมากลมมอบอำนาจให้กลืนทำการแทนตนตามที่เกลี้ยงระบุตัวให้ตั้ง โดยกลมรู้อยู่แล้วว่ากลืนเป็นนักเลงการพนันมีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ก็มิได้แจ้งให้เกลี้ยงทราบ ยังผลให้กลืนยักยอกเงินที่ได้มาในฐานเป็นตัวแทนไปเป็นเงินทั้งสิ้น 100,000 บาท แล้วหนีหายตามตัวไม่พบ เช่นนี้ เกลี้ยงจะฟ้องร้องบังคับให้กลมรับผิดในเงินจำนวนนี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ

ภาคฤดูร้อน/2526

ตอบข้อ 1. แดงปฏิเสธความรับผิดไม่ได้ ต้องชำระเงินค่าซื้อน้ำอัดลมตามที่ดำสั่งซื้อแทนตนให้กับขาวไป เพราะดำเป็นตัวแทนของแดงตาม ป.พ.พ. มาตรา 797 ได้ตามที่แดงมอบหมาย เรียกว่าได้ทำการภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน แดงตัวการจึงต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกคือขาว (มาตรา 820) และแม้แดงจะอ้างว่าดำเป็นคนวิกลจริต ข้ออ้างของแดงก็ฟังไม่ขึ้น เพราะกฎหมายยอมรับให้ตั้งคนวิกลจริต (ผู้ไร้ความสามารถ) เป็นตัวแทนได้ (ป.พ.พ. มาตรา 799).

ตอบข้อ 2. (ก) สามีอำนาจฟ้องแทนสีได้ เพราะแม้สาจะเป็นตัวแทนชนิดรับมอบอำนาจทั่วไป ซึ่งโดยปกติแล้วจะยื่นฟ้องต่อศาลไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 801 วรรค 2 (5) ก็ตาม แต่กรณีตามอุทาหรณ์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุฉุกเฉินเพื่อจะป้องกันมิให้ตัวการต้องเสียหาย กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าตัวแทนจะทำการใด ๆ เช่นอย่างวิญญูชนจะพึงกระทำ ก็ย่อมมีอำนาจจะทำได้ทั้งสิ้น (ป.พ.พ. มาตรา 802) สาตัวแทนจึงมีอำนาจฟ้องความแทนสีได้.

(ข) ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปไม่อาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความแทนตัวการได้ (ป.พ.พ. มาตรา 801 วรรค 2 (4)) และแม้ ป.พ.พ. มาตรา 851 เปิดโอกาสให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความแทนกันได้ก็ตาม ก็จะทำแทนได้เมื่อมีอำนาจเท่านั้น กรณีนี้ตัวแทนคือสาไม่มีอำนาจ ทั้งจะอ้างเหตุฉุกเฉินตาม ป.พ.พ. มาตรา 802 ก็ยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีเหตุฉุกเฉินอย่างใดอันจำเป็นจะต้องขอประนีประนอมยอมความแทนตัวการ กรณีจะกลายเป็นทำให้ตัวการเสียหาย เพราะการประนีประนอมหมายความถึงการ**ยอมผ่อนผัน** เช่น รับชำระหนี้น้อยกว่าที่ลูกหนี้เป็นหนี้ (ป.พ.พ. มาตรา 850) จึงมิใช่การป้องกันมิให้ตัวการต้องเสียหายอันเป็นการกระทำเช่นอย่างวิญญูชนจะพึงกระทำตามมาตรา 802 ดั่งกล่าวสาจึงไม่มีอำนาจประนีประนอมยอมความแทน.

ตอบข้อ 3. ฟ้องให้กลมรับผิดได้ในฐานที่กลมเป็นตัวแทนที่รู้อยู่ว่าตัวแทนช่วงเป็น**ผู้ที่ไม่สมควรไว้วางใจ**แล้วไม่แจ้งความนี้ให้เกลี้ยงซึ่งเป็นตัวการทราบ นับว่าตัวแทนผิดหน้าที่ เมื่อเกิดผลเสียหายแก่ตัวการ ตัวแทนจึงต้องรับผิด (ป.พ.พ. มาตรา 813).

การสอบไล่ภาค 1 ปีการศึกษา 2527

ข้อ 1. (ก) หลักเกณฑ์การให้สัตยาบันมีอย่างไร

(ข) สีมอบให้สาเป็นตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป แล้วสายื่นฟ้องต่อศาลให้สายลูกหนี้ของสีชำระหนี้ เช่นนี้เมื่อสีทราบเรื่อง จะให้สัตยาบันการฟ้องร้องนั้นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. ดวงมอบหมายให้ดาวซื้อที่ดินแทนตน ปรากฏว่าในการซื้อที่ดินดังกล่าวมีความจำเป็นที่ดาวต้องออกเงินทดรองเป็นค่าธรรมเนียมในการซื้อขายนั้นไปเป็นเงิน 2,000 บาท ครั้นต่อมาดาวเรียกเงิน 2,000 บาท ที่ออกแทนไปนั้นจากดวง แต่ดวงปฏิเสธอ้างว่ากู้ยืมเงินกว่า 50 บาทขึ้นไป เมื่อไม่ได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเช่นนี้ จะฟ้องเรียกร้องกันไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 653) ดาวจึงนำเรื่องนี้มาขอคำปรึกษาจากท่าน ท่านควรจะให้คำปรึกษาอย่างไร

ข้อ 3. สมมีอาชีพรับฝากขายรถยนต์ มีผู้นำรถมาฝากขายเป็นจำนวนมากซึ่งสมจะเรียกค่าขายคันละประมาณ 5,000 บาท ปรากฏว่าเจ้าของรถรายหนึ่งคือสุดได้นำรถของตนมาฝากขาย กำหนดราคาไว้ว่า 100,000 บาทให้ค่าขาย 5,000 บาท ต่อมาสวยได้ซื้อไปในราคา 98,000 บาท และเมื่อได้ซื้อขายกันไปแล้ว สมได้นำเงินของตน 2,000 บาท มาชดใช้ส่วนที่ขาด เช่นนี้ ถ้าสุดทราบความว่าสมมิได้ขายในราคา 100,000 บาท ตามที่กำหนด สุดจะไม่ยอมขาย โดยอ้างว่าสมไม่ทำตามคำสั่งตาม ป.พ.พ. มาตรา 807 ได้หรือไม่ เพราะเหตุไร.

แนวคำตอบ

ภาค 1/2527

ข้อ 1. (ก) หลักเกณฑ์การให้สัตยาบันมีอยู่ว่า ผู้ที่จะให้สัตยาบันได้จะต้อง

1. เป็นผู้ที่ถูกอ้าง
2. มีตัวตนและหาตัวได้แน่นอน และ
3. สามารถกระทำการได้ด้วยตนเอง

(ข) สาเป็นตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปยื่นฟ้องต่อศาลแทนสีไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 801 วรรค 2 (5) และแม้สีจะเป็นผู้ที่ถูกอ้างเป็นตัวการ มีตัวตนแน่นอน และสามารถกระทำการได้ด้วยตนเอง สีก็ไม่อาจให้สัตยาบันในกรณีนี้ได้ เพราะมีข้อห้ามอยู่ว่าจะให้สัตยาบันให้มีผลย้อนหลังเพื่อจะได้มีสิทธิฟ้องเขานั้นทำไม่ได้.

ข้อ 2. ให้คำปรึกษาว่า เรื่องนี้ไม่ใช่การกู้ยืมเงินกว่า 50 บาท อันจะต้องมีหลักฐานการกู้เป็นหนังสือ หากแต่เป็นเรื่องตัวแทนได้ออกเงินทดรองแทนตัวการไป อันนับว่าเป็นการจำเป็นเพื่อจัดทำกิจการอันเขามอบหมายแก่ตนให้ลุล่วงไป ตัวแทนสามารถเรียกเอาเงินชดใช้จากตัวการได้ รวมทั้งดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ออกเงินไปนั้นด้วย (ป.พ.พ. มาตรา 816) ดาวตัวแทนย่อมเรียกเงิน 2,000 บาท จากดวงตัวการได้

ข้อ 3. เรื่องนี้ไม่ใช่กรณีที่ตัวแทนจะต้องทำตามคำสั่งของตัวการ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 807 หากแต่เป็นตัวแทนค้าต่าง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 833 ซึ่งตัวแทนค้าต่างขายสินค้าต่ำกว่าที่ตัวการกำหนด โดยยอมรับชดใช้ส่วนที่ขาดนั้นแล้ว ท่านว่าตัวการต้องรับขาย (ป.พ.พ. มาตรา 839) สุดจึงไม่ยอมขายไม่ได้.

การสอบไล่ภาค 2 ปีการศึกษา 2527

ข้อ 1. นายบุญมากเป็นเจ้าของที่ดินมีโฉนดแห่งหนึ่ง แต่ปล่อยทิ้งไว้ให้รกเป็นเวลานาน นายบุญมาจึงจัดหาเครื่องมือต่าง ๆ มอบให้นายบุญมีเข้าหักร้างถางพงแล้วครอบครองทำประโยชน์แทนตนจนล่วงเลยมานานกว่า 10 ปีแล้ว นายบุญมากถึงได้ทราบเรื่อง เช่นนี้ นายบุญมากจะอ้างสิทธิเป็นเจ้าของที่ดินนั้นต่อไปอีกได้หรือไม่ เพราะเหตุใด.

ข้อ 2. มีบ้างหรือไม่ที่ตัวแทนจะต้องรับผิดต่อตัวการเพื่อชำระหนี้เสียเองในกรณีที่บุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้นั้น.

ข้อ 3. นายบุญเลื่อนมอบเงินจำนวนหนึ่งให้นายบุญล้ำไปซื้อที่ดินให้ตน แต่ครั้นนายบุญล้ำได้พบที่ดินตามลักษณะที่นายบุญเลื่อนมอบหมายให้ไปจัดการซื้อได้แล้ว นายบุญล้ำหาได้ซื้อโดยใส่ชื่อนายบุญเลื่อนเป็นผู้รับโอนไม่ แต่กลับใส่ชื่อตนเองเป็นผู้รับโอนในโฉนดแล้วทำเฉยเสีย ครั้นนายบุญเลื่อนทราบเรื่องจึงได้ขอให้แก้ไขใส่ชื่อตนเป็นเจ้าของ นายบุญล้ำต่อสู้ว่า การมอบให้ไปซื้อที่ดินต้องมีหนังสือมอบอำนาจ แต่กรณีนี้ไม่มี จึงขัดข้องไม่อาจจัดการแก้ไขให้ได้ นายบุญเลื่อนจึงนำเรื่องนี้มาขอคำปรึกษาจากท่านในฐานะที่ท่านเป็นนักกฎหมาย ท่านควรจะให้คำปรึกษาแก่เขาอย่างไร.

แนวคำตอบ

ภาค 2/2527

ตอบข้อ 1. ป.พ.พ. มาตรา 1381 เปิดโอกาสให้มีการครอบครองทรัพย์สินซึ่งรวมทั้งที่ดินแทนกันได้ เมื่อนายบุญมามอบให้นายบุญมีเข้าครอบครองที่ดินของนายบุญมากแทนตน จึงมีผลเสมือนนายบุญมาเข้าครอบครองเองตามหลักเรื่องตัวแทน (ป.พ.พ. มาตรา 820) และเมื่อครอบครองที่ดินมีโฉนดนานเกิน 10 ปี นายบุญมาจึงได้กรรมสิทธิ์ในฐานเป็นผู้ครอบครองปรปักษ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1382 นายบุญมากจึงอ้างสิทธิเป็นเจ้าของต่อไปอีกไม่ได้.

ตอบข้อ 2. มีกรณีเดียวคือตัวแทนค้าต่างที่เป็นตัวแทนฐานประกัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 838 (ตอบรายละเอียดตาม ป.พ.พ. มาตรา 838).

ตอบข้อ 3. แม้กรณีนายบุญเลื่อนจะได้มอบหมายโดยตรงให้นายบุญล้ำทำการเป็นตัวแทนในการซื้อที่ดินซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์อันจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 456 ซึ่งโดยหลักทั่วไปการมอบหมายให้ไปทำกิจการที่จะต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อให้ไปทำกิจการนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือด้วย (ป.พ.พ. มาตรา 798) ก็ตาม แต่หลักดังกล่าวนี้หาได้ใช้กับกรณีการฟ้องร้องกันเองระหว่างตัวการกับตัวแทนไม่ เมื่อโดยข้อเท็จจริงได้มอบหมายกันโดยตรงให้ไปซื้อที่ดิน กรณีจึงเป็นสัญญาตัวแทนตาม ป.พ.พ. มาตรา 797 ยังผลให้นายบุญเลื่อนตัวการสามารถเรียกร้องให้นายบุญล้ำตัวแทนปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 810 ได้ คือจัดการมอบที่ดินที่ตนได้มาในฐานะเป็นตัวแทนให้กับตัวการจงสิ้น.

การสอบไล่ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2527

ข้อ 1. นายโมเมใช้ให้นายโซเซไปซื้อหม้อหุงข้าวไฟฟ้า มอบเงินให้ไป 600 บาท นายโซเซหาซื้อตามราคานั้นไม่ได้ ครั้นจะกลับมามือเปล่าก็เกรงเสียเที่ยว จึงได้ออกเงินเพิ่มไป 200 บาท ซื้อหม้อหุงข้าวไฟฟ้ามาได้ แล้วมอบให้นายโมเมไป ต่อมานายโซเซทวงเงิน 200 บาทจากนายโมเม นายโมเมไม่ยอมชำระอ้างว่านายโซเซก็เคยยืมเงินตนไป 200 บาทแล้วไม่ชำระเหมือนกัน ข้อเท็จจริงปรากฏว่านายโซเซเคยยืมเงินนายโมเมไป 200 บาทจริง แต่มิได้มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสืออย่างใด นายโซเซมาขอคำปรึกษาจากท่าน ท่านควรให้คำปรึกษาอย่างไร.

ข้อ 2. นายจอห์น อยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศอังกฤษ แต่ได้มอบหมายให้นายแดงเป็นตัวแทนค้าขายในประเทศไทย ในการจัดการค้าตามที่นายจอห์นมอบหมายนั้น มีความจำเป็นที่นายแดงต้องซื้อสินค้า ซึ่งนายแดงก็ได้ซื้อสินค้าเชื่อในนามของนายจอห์นจากนายดำเป็นเงิน 200,000 บาท ครั้นหนี้ถึงกำหนดชำระนายดำไม่อาจเรียกร้องทวงหนี้จากนายจอห์นได้ เพราะนายจอห์นอยู่ต่างประเทศ นายดำจึงทวงเอากับนายแดง นายแดงจึงชำระให้ไป ต่อมานายจอห์นมาดูกิจการค้าในประเทศไทย นายแดงจึงทวงเงิน 200,000 บาทจากนายจอห์น นายจอห์นไม่ยอมชำระโดยอ้างว่าไม่มีกฎหมายกำหนดให้ใส่เบี้ยได้ ข้อต่อสู้ของนายจอห์นฟังขึ้นหรือไม่.

ข้อ 3. นายตี๋ใหญ่มอบหมายให้นายตี๋เล็กดำเนินกิจการร้านค้าแทนตน ต่อมานายตี๋เล็กทราบข่าวว่านายตี๋ใหญ่ตาย ทันทีที่ทราบข่าว นายตี๋เล็กก็หยุดดำเนินการค้าแล้วปิดร้าน แต่ก็ยังคงเฝ้าดูแลสินค้าในร้านอยู่ ขณะเฝ้าอยู่ในร้าน เวลากลางคืนมีผู้ร้ายงัดประตูร้านเข้ามาถึง 5 คน ช่วยกันจับนายตี๋เล็กมัดไว้แล้วกวาดเอาสินค้าไปได้คิดเป็นเงินประมาณ 200,000 บาท เมื่อโจรจากไปแล้วนายตี๋เล็กพยายามดิ้นรนช่วยตัวเองจนหลุดจากการถูกมัดแล้วนำความเข้าแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อติดตามจับกุมคนร้าย แต่ก็ไม่ได้ตัวคนร้าย ไม่ได้ของคืน ครั้นต่อมาเมื่อนางสาวหมวยทายาทคนเดียวของนายตี๋ใหญ่จัดการศพบิดาเรียบร้อยแล้ว ก็เข้ารับงานจากนายตี๋เล็กจึงทราบเรื่องว่าสินค้าในร้านถูกปล้นไปไม่ได้คืน นางสาวหมวยจะเรียกร้องค่าเสียหายเอาจากนายตี๋เล็กได้บ้างหรือไม่.

แนวคำตอบ
ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2527

ตอบข้อ 1. การออกเงินเพิ่มเพื่อซื้อของให้ได้ตามที่เขามอบหมายนั้น นับว่ามีเหตุจำเป็นที่ตัวแทนจำต้องออกเงินทดรองไปก่อนเพื่อจัดทำกิจการตามที่ตัวการมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไป ตัวแทนย่อมเรียกเงินที่ออกทดรองไปคืนจากตัวการรวมทั้งดอกเบี้ยนับแต่วันที่ออกทดรองไปนั้นได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 816 นายโมเมจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดที่จะต้องชำระเงินที่นายโซเซทดรองออกไปก่อนได้

สำหรับข้ออ้างของนายโมเมเพื่อหักกลบลบหนี้ก็ไม่มีเหตุผลฟังขึ้น เพราะการกู้ยืมเงินกว่า 50 บาทขึ้นไป หากไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ก็จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 653) เมื่อสิทธิเรียกร้องตามสัญญากู้ยืมตามอุทาหรณ์เป็นสิทธิเรียกร้องที่ยังมีข้อต่อสู้อยู่ จึงไม่อาจนำมาหักกลบลบหนี้ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 344) แนะนำให้นายโซเซทวงเงินคืนจากนายโมเมอาศัยสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามนัย ป.พ.พ. มาตรา 816 ดังกล่าว).

ตอบข้อ 2. แม้ ป.พ.พ. มาตรา 824 จะวางกฎเกณฑ์ให้ตัวแทนในประเทศต้องรับผิดโดยลำพัง ในกรณีที่ได้เข้าทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศก็ตาม บทกฎหมายนี้ก็เพียงมีวัตถุประสงค์ให้บุคคลภายนอกที่ตัวแทนได้เข้าทำสัญญาด้วยได้รับความสะดวกที่มิต้องไปทวงหนี้ถึงต่างประเทศเท่านั้น แต่มิได้หมายความเลยไปว่าเมื่อตัวแทนในประเทศได้ชำระหนี้ให้กับบุคคลภายนอกไปทั้งหมดแล้ว ตัวการก็หลุดพ้น ตัวการยังคงต้องรับผิดอยู่ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 นายจอห์นตัวการจึงปฏิเสธความรับผิดไม่ได้ ต้องชำระหนี้นั้นแก่นายแดงตัวแทนของตนไป ข้อต่อสู้ของนายจอห์นฟังไม่ขึ้น.

ตอบข้อ 3. ป.พ.พ. มาตรา 828 กำหนดให้ตัวแทนยังคงมีหน้าที่อยู่แม้สัญญาตัวแทนจะระงับสิ้นไป เพราะตัวการตายแล้วก็จริง แต่กฎหมายกำหนดให้ตัวแทนมีหน้าที่แต่เพียงจัดการอันสมควรเพื่อจะปกปักรักษาประโยชน์อันตัวการได้มอบหมายแก่ตนไปจนกว่าทายาทของตัวการจะอาจเข้ามาปกปักรักษาประโยชน์นั้น ๆ ได้เท่านั้น ตัวแทนไม่ต้องแสวงหาประโยชน์ให้ตัวการต่อไป

ตามอุทาหรณ์ แม้นายตี๋เล็กจะปิดร้านไม่ค้าขายต่อไปเมื่อทราบว่าตัวการคือนายตี๋ใหญ่ตาย แต่นายตี๋เล็กก็ยังคงเฝ้าดูแลสินค้าในร้านอยู่ มิได้ละทิ้งไปไหนเสีย นับว่าได้ทำหน้าที่ตัวแทนหลังสัญญาตัวแทนระงับเพราะตัวการตายโดยสมบูรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 828 ดั่งกล่าวแล้ว การที่ถูกปล้นนั้นเป็นภัยนอกอำนาจที่มิอาจป้องกันได้ มิใช่ความผิดของนายตี๋เล็กตัวแทนอย่างใด นางสาวหมวยทายาทของตัวการจึงเรียกร้องค่าเสียหายอันใดจากนายตี๋เล็กไม่ได้เลย.